

Dokter Reimond de Beir, arts te Knokke (1879-1945)

Paul B. Mattelaer

DEEL IV - Wereldoorlog II
Het «Dagboek van Dr. R. De Beir»
tijdens de omsingeling
2 september - 3 november 1944

Samenvatting van deel I, II en III.

Dr. Reimond De Beir (Figuur 1) en zijn familie hebben Wereldoorlog I doorgemaakt als vluchtelingen in Nederland. Daar wordt hij samen met zijn vriend Huib Hoste een van de leidende figuren van het Modernisme. De «Dokterswoning of Villa Dr. De Beir» naar de plannen van Huib Hoste is een parel van het Modernisme (1924). Hetzelfde jaar sticht hij het Katholiek Vlaamsch Verbond (KVV), dat het minimum van Frans Van Cauwelaert nastreeft. Nog vóór de politieke Knokse crisis met de Gemeenteraadsverkiezingen van 1928 laat hij het voorzitterschap van het KVV over aan E.H. Depuydt en distantieert De Beir zich van de politiek. Hij wordt voorzitter van Volksontwikkeling, die aanleunt bij het Davidsfonds. Na 1927 is Dr. De Beir geboeid door het werk van de Vlaamse Expressionisten, vooral door het werk van zijn vrienden C. Permeke en A. Servaes. Van al de schilders is Floris Jespers de trouwste vriend. Zijn vrije tijd brengt hij door met tekenen (1). Zijn brilante dochter Lieve, tandarts, huwt in 1937 Dr. Eugène Mattelaer, toen Eugene genoemd. Hij is assistent-chirurgie in een hospitaal te Oostende.

1. Floris Jespers.
«Dr. De Beir», Olie op doek, getekend Jespers.

Wereldoorlog II

Op 3 september 1939 verklaren Engeland en Frankrijk de oorlog aan Duitsland na de aanval op Polen. Overal en ook in Knokke breekt een onzekere tijd aan. Gelukkig hebben de twee oudsten een goede baan. De oudste zoon, Dr. Reimond De Beir, is huisarts in De Haan (2) en dochter Lieve, gehuwd met officier Dr. Eugène Mattelaer, stopt op bevel van haar vader haar tandartsenpraktijk in Oostende, maar oefent die nu uit in het cabinet van vader. Vier zonen studeren. Om te sparen, verzuimen vele zieken zich te laten verzorgen.

Bij de Duitse inval op 10 mei is de familie De Beir hoogst ongerust, want men is zonder nieuws van schoonzoon, Dr. Eugène Mattelaer, te Namen gekazerneerd en als krijgsgevangene gedeporteerd naar Kolditsch, aan de Poolse grens. Dezelfde dag komt Mon de Goeyse, de meest bekende Vlaamse radiospreker van de toenmalige Belgische Radio, het NIR, vergezeld van zijn echtgenote Mia Vos, een vriendin van dochter Lieve, aankloppen bij De Beir. Het echtpaar is van plan naar Engeland te vluchten. De Beir biedt hen onderdak aan in een appartement naast de Woning De Beir. Maar de befaamde journalist komt op zijn besluit terug (3). De heer L. Bisch, een belangrijk figuur van Straatsburg, komt de sleutels afgeven van zijn villa «Alsace», in de Zoutelaan. De Elzas zal worden ingelijfd bij Duitsland. Bisch vlucht met zijn familie naar het Zuiden van Frankrijk, in de streek van Bayonne. De Beir vraagt de schilder Door Boerewaard, die een atelier betreft in een zijstraat van het «Hotel des Bains» te Heist, voor de woning te zorgen.

2. 20 juni 1944. Krater van de geallieerde bom in de Mosselmanstraat aan «Villa De Beir».

De schilder aanvaardt het voorstel en betreft Villa Alsace.

Op 20 mei een hels lawaai in zijn «Villa», zoals hij zijn woning noemt. Alle vensters aan de kant van de Mosselmanstraat zijn aan diggelen. De geallieerden hebben een bom gegooid met als doelwit de «Woning De Beir». Het opvallende huis wordt mogelijk beschouwd als een hangar van de bezetter. Gelukkig valt de bom in de Mosselmanstraat. Een kleinzoon, enkele maanden oud, ligt onder het glas, gelukkig zonder veel letsels. (Figuur 2). In juni nieuws van Eugène : hij schrijft dat hij binnen enkele maanden terug zal zijn in België. Daar in Kolditsch is Marcel Schröder, de schoonbroer van mevrouw De Beir, medekrijgsgevangene. Eugène leert hem Nederlands, want het gerucht loopt dat de Vlaamse krijgsgevangenen eerder naar huis mogen dan de Waalse (4). Knokke maakt deel uit van het «Sperrgebiet», zodat alle niet Knokkenaren de badstad moeten verlaten. Zo vertrekt vriend Floris Jaspers, vanuit de «5 Ringen» naar Antwerpen en verder naar Our in de Ardennen.

In december 1940 is er eventjes spanning. Van de bezetter moeten 's avonds alle lichten worden gedoofd (Ferdunklung). Dochter Lieve heeft het toch gewaagd eventjes het licht aan te steken. De Duitse ordedienst komt onmiddellijk iedereen oppakken en de familie wordt in hechtenis genomen en opgesloten in een hotel te Duienberg. Het huis wordt 's nachts helemaal doorzocht. Dochter Lieve met haar drie kleintjes moet in bedwang gehouden worden, want ze staat op het punt de Duitsers uit te schelden.

Bij zijn terugkomst in Knokke is Eugène Mattelaer werkloos als assistent-chirurg (5). Dochter Lieve, met vijf jaar tandartsenpraktijk verdient de boterham. De Beir contacteert zijn vriend Oswald Rubbrecht, Prof. in de Stomatologie aan de RUG (Gent). De professor ziet onmiddellijk in de jonge assistent een mogelijke opvolger. Zo start schoonzoon Eugène met een licentie in de tandheelkunde (6).

De Beir heeft tijdens de oorlog veel zorgen. Als arts heeft hij minder werk. Zicken wachten lang vooraleer ze een arts raadplegen en hij heeft vier zonen aan de Universiteit of in het College. In paniek en financieel weinig deskundig, koopt De Beir op aanbeveling van advocaat Jef De Vlieghe, een kunstkenner van het expressionisme en later kunstadviseur bij G. Nellens, aandelen van de «Compagnie d'investissement Albert Plage», die op hun beurt tijdens de oorlog voor weinig geld opgekocht worden door de familie Nellens. Gezien zijn artspraktijk

verminderd is, heeft Dr. De Beir tijd te over. Met zijn zonen correspondeert hij, dikwijls in het Latijn. Hij maant ze aan goede christenen te blijven. Gelukkig kan hij zijn zorgen kwijt door piano te spelen en door zijn lectuur. Hij verdiept zich in het boek «Les merveilles de l'instinct chez les insectes» en in de werken van de Grieks-Romeinse schrijver Johannes Chrysostomos (7). Met zijn vrienden kunstschilders heeft hij geregeld contact, vooral epistolair : met zijn goede vriend Floris Jaspers in de Ardennen, met Door Boerewaard, over wie hij een scriptie maakt (8), en met Albert Servaes. Een zeldzame keer gaat De Beir op bezoek bij de schilder. Op 6 november 1941 ontvangt hij volgende brief :

St.-Martens-Latem

6 nov. 1941

Waarde Vriend Dr. De Beir,

Met genoegen uw brief ontvangen en gaarne bereid in het mogelijke uw verlangen tegemoet te komen. Met vreugde ontving ik uw tweede schrijven waarmede U mij voorstelt eens tot hier te komen om den noodige bespreking te houden aangaande dit uit te voeren werk. U zijt hartelijk welkom en laat mij maar gauw weten welke dag U komen zult. Ik zal dan ook direct het te doene werk beginnen. Het zal mij dan ook een gelegenheid zijn met U nog eens een en ander uit het hart te halen. Ik voel mij overigens al reeds in een betere en vrijere stemming en ben ook goed aan eigen werk. Tot één dezer dagen dus. In afwachting het beste voor U en mevrouw De Beir en de kinderen van ons allen. Uwe Albrecht Servaes.

In juni 1941 beginnen de Duitsers met het bouwen van de «Atlantikwall» aan de Belgische kust, genaamd «Operation Todt». Op zekere dag krijgt De Beir bezoek van de Ortscommandant, tot groot ongenoegen van mevrouw De Beir en uiteraard opgemerkt en kwalijk genomen door het Verzet. De intellectuele Commandant zoekt contact met een geestesgenoot. Nadat ze wat uitgepraat zijn over Johannes Chrysostomos, tracht de Ortscommandant op slinkse manier De Beir te overtuigen om als arts te werken voor «Operation Todt», uiteraard in militair kostuum. Na een bedenktijd weigert De Beir, ondanks het hoge en aanlokkelijke salaris, deze opdracht, daadwerkelijk gesteund door zijn echtgenote (9).

Ondanks financiële moeilijkheden kan De Beir het niet laten kunstwerken te kopen. Op 10 september 1943 gaat Dr. De Beir naar het «Torenhuis», het atelier van Albert Servaes te St.-Martens Latem en neemt een houtskooltekening «Christus» in ontvangst (10).

In hetzelfde jaar zal zoon, Dr. Reimond De Beir jr., arts in De Haan, trouwen. Terwijl de oudste zoon «de Nieuwe Orde» gezind is (11), moet één van de jongste zonen zich schuil houden, samen met Manu Ruys, de latere hoofdredacteur van «De Standaard», om te ontsnappen aan de verplichte werkdienst in Duitsland (12). Tegenstrijdige fracties binnen dezelfde familie zijn niet ongewoon, in alle klassen, evencens te Knokke. Vele leden van het KVV hebben na de verkiezingen van 1928 de Katholieke Partij verlaten en worden lid van een «Nieuwe Orde»-fractie (13). Ook liberalen stappen in de collaboratie (14).

Als huwelijksgeschenk kiest Dr. De Beir een schilderij in wording van Servaes «De Oogst» (Figuur 3). Enkele dagen vóór het huwelijk schrijft Servaes :

Beste Vriend Dr. De Beir,

St.-Martens-Latem 3/12/1943

Het schilderij heeft mr. Gerard Bytebier (aannemer te Kortrijk) naar zijn huis op de Groeningelaan te Kortrijk medegenomen. Hopelijk brengt hij het zelf naar Avelgem tenzij onmogelijk. In dat geval komt men het uit Avelgem wel zeker bij hem afhalen. Ik ben zelf blijde dat ik alles voor die gelegenheid en tot uwe eigene vreugde heb kunnen in orde brengen. Bij (Galerij) Vyncke-Nederkouter stond een fleschje voor ons. Dit zal wel het verwachte fleschje (medicinaal voorschrift van Dr. De Beir voor Servaes) zijn maar wees zoo goed ons daarvan de gebruikswijze te laten weten ; er staat dien aangaande noch teeken noch letter op - en ik herinner mij niet daarover van U mondelings ietwat gehoord te hebben. Veel dank bij voorbaat. Alle goede en beste gelukwensen voor uw zoon en voor uw gansche gezin met het huwelijksfeest en komt U daarna maar eens naar het Torenhuis. Uw zeer genegen, Albert Servaes.

Op 6 december huwt zijn zoon met Suzanne Holvoet te Avelgem. Albert Servaes, uitgenodigd, is

3 - Albert Servaes, «De Oogst», olie op doek (78x71 cm), gesigneerd en gedateerd 1943.

4 - Albert Servaes, «Twee Duiven», huwelijksgeschenk van de schilder aan de zoon Dr. R. De Beir jr.

wegens griep niet aanwezig. Samen met «De Oogst», laat hij een houtskooltekening voorstellende twee duiven, symbool van het huwelijk, als geschenk aan het jong koppel afleveren (15) (Figuur 4). «De Oogst», het huwelijksgeschenk, is echter beschadigd: het middengedeelte, nog nat, is blijven plakken aan een ander doek. Het schilderij wordt naar Servaes teruggestuurd.

Drie weken na het huwelijk, schrijft de zieke schilder aan Dr. R. De Beir :

Mijn vriend dr. De Beir,

St.-Martens-Latem 27/12/1943

Verontschuldig mij mijn stilzwijgen op uw laatste goede brieven. Ik lag tot over de ooren diep in bed - en in de koorts. De smerige griep heeft mij leelijk te pakken gehad en kon geen vin meer roeren - en er niet aan denken U terug te schrijven. Nu kruip ik weer stillekens het leven binnen - en voel mij met den dag beter en beter worden. Zet het beschadigde doek (nota, De Oogst, huwelijksgeschenk) voor mij bij André Vyncke, Nederkouter, galerie Jan Van Eyck, eens af. Wij zullen het dan zelf naar hier brengen en ik zal het direct herstellen. Ik krijg begin januari het bezoek van één befaamde restaurateur - en de gelegenheid biedt zich aan om deze maar eens raad te vragen wat ik best doe met het donkere (nota: niet donker, wel beschadigd) schilderij. Met gelijk wie en ook alleene zijt gij hierover welkom, en stel het niet te lang uit, want ik verwacht U en zal gelukkig zijn U opkomste te weten. Intusschen onze vurige en welgemeende wenschen 't jaar '44 voor vrouw en kinderen en voor uzelf van gansch de Torenhuisfamilie en bijzonder van uw genegen en goede vriend Albert Servaes.

Pas na de bevrijding zullen de jonggehuwden het schilderij in ontvangst nemen (16). Dr De Beir heeft Servaes meermaals verwittigd dat de schilder, meestal in patersrok, moet stoppen met Duitse officieren uit te nodigen in zijn atelier om narigheden na de oorlog te voorkomen, maar tevergeefs.

Dr. De Beir heeft zijn Elzasser vriend, L. Bisch, in Bayonne geschreven over het huwelijk van zijn zoon. Op 26 januari komt een verrassend antwoord van Bisch. Hij schrijft dat hij het relatief goed stelt, maar vreest dat zijn huis in Straatsburg ofwel vernield is, ofwel verkocht aan nieuwe eigenaars. Hij oppert de mogelijkheid dat de geallieerden zouden kunnen landen in Portugal. Maar Dr. De Beir vreest een invasie aan de Belgische kust. Daarom stuurt hij zijn echtgenote en kinderen naar Rixensart in Waals Brabant samen met een gedeelte van de inboedel waaronder zijn geliefde piano Pleyel. Dochter Lieve met haar drie kinderen, blijft werken als tandarts in het kabinet van haar vader. Rixensart wordt wekelijks bevoorrad met haring, dankzij een uitzonderlijke vangst, opgestuurd door vader Dr. De Beir. Daar krijgt de familie bezoek van Marc Jespers, zoon van de schilder en huisvriend Floris Jespers die in Our in de Ardennen verblijft. In april 1944 schrijft De Beir zijn vriend Jespers, naar aanleiding van een negatief artikel geschreven door Jacques Van Melckebeke: «gij zijt nog niet knock-out».

Mot spanning volgt Dr. De Beir de landing van de geallieerden op 10 juni 1944. Op 2 en 3 september worden respectievelijk Brussel en Antwerpen bevrijd. Montgomery krijgt het bevel om samen met een Canadese Divisie het Noorden van België te bevrijden. De Duitsers ontruimen Brugge in de nacht van 11 op 12 september, maar hebben nog de tijd om de haven van Zeebrugge te vernielen. In de eerste septemberdagen denkt Knokke dat de bevrijding voor morgen is. De weerstand jubelt : de zwarten trekken zich terug. Dr. De Beir hoopt zijn vriend Pastoor Vincke van de H. Hartkerk spoedig terug te zien (overleden in een Duits concentratiekamp), en vreest voor represailles tegen sommige van zijn vroeger compagnons bij de stichting van het KVV in 1920. Maar onverwachts weet de bezetter haar greep op de Oosthoek en Zeeland nog twee maanden te handhaven om de toegang naar de Antwerpse haven aan de geallieerden te ontzeggen, van uiterst groot belang voor de ravitaillering van de troepen. Massaal concentreren de Duitsers zich rond de Scheldemonding. De vreselijke «Slag om de Scheldemonding» is begonnen. Die Slag, «Omsingeling» genoemd door de inwoners van de Oosthoek, zal bijna twee maanden duren. De bevrijding van Knokke en meer nog van Sluis en Breskens zal een hoge tol eisen. Gezien de hardnekkige weerstand van de Duitsers en om zoveel mogelijk verliezen te vermijden, bestaat de strategie van de Canadezen erin zoveel mogelijk Duitsers uit te schakelen om daarna vooruit te gaan. Die strategie heeft een hoge graad van *Collateral Damage*. Eerst Breskens en daarna Sluis worden met de grond gelijk gemaakt. Maar Knokke is ook niet gespaard van hevige bombardementen. Een noodhospitaal van het Rode Kruis wordt opgericht in de «Kolonie», waar schoonzoon Dr. Eugène Mattelaer dag en nacht werkt en 14 beenamputaties met slagersmateriaal uitvoert. Zijn echtgenote Lieve is hoogzwanger. Dr. De Beir blijft zijn zieken bezoeken en helpt de gewonden. Hij schrijft zijn «geestelijk testament», waarin hij zijn bezorgdheid uit over zijn geliefde echtgenote en de nog studerende kinderen. Voor zijn familie in Rixensart houdt hij een dagboek bij vanaf 2 september 1944. Na de «Omsingeling» bevalt zijn dochter van een vierde kind. Zelf heeft hij gezondheidsproblemen. Hij diagnosticeert bij zichzelf een buikgezwel. Na Prof. Dr. Sebrechts te hebben gecontacteerd, wordt een röntgenonderzoek van de dikke darm uitgevoerd door Dr. Glorieux, radioloog in het St. Jozef Ziekenhuis te Brugge (17). Begin januari wordt Dr. De Beir opgenomen in het St. Jozef Ziekenhuis te Brugge. Op 8 januari 1945, reeds opgenomen in het ziekenhuis, schrijft hij een aandoenlijke brief in het Frans aan zijn zwager Werner Baervoets, waarin hij zijn vrees uit dat twee van zijn zonen zouden worden opgeroepen als militairen voor het Belgisch Leger en «*Que d'épreuves j'ai déjà eues à supporter dans ma vie... et maintenant une opération très grave non sans danger. Quel bilan !*» Enkele dagen later ondergaat hij een heelkundige ingreep door Prof. Dr. Sebrechts. Het postoperatief verloop is dramatisch en Dr. Reimond De Beir sterft op 19 januari 1945, omringd door vrouw en kinderen. Bij de begrafenis leest schoonzoon, Dr. E. Mattelaer, volgend gedicht :

Plots breekt de draad

Plots breekt de draad, je avond is gevallen,
 De knokse aarde weze je nu zoet,
 Je rust nu vredig doch we treuren allen,
 Het afscheid is zo zwaar, het harte bloedt.
 Je was de band die alles vast kon binden,
 Het sterk cement dat broeders samenbalt,
 Wij kwamen vaak naar je om rust te vinden,
 Je was de parel die ons nu ontvalt.
 We danken je om alles, diepbeminde,
 Om 't schone voorbeeld dat je leven bood,
 Om al je liefde voor vrouw en kinderen,
 Om je schoon leven, om je schone dood. (18)

EINDE van de Biografie van Dr. Reimond De Beir, arts te Knokke (19).

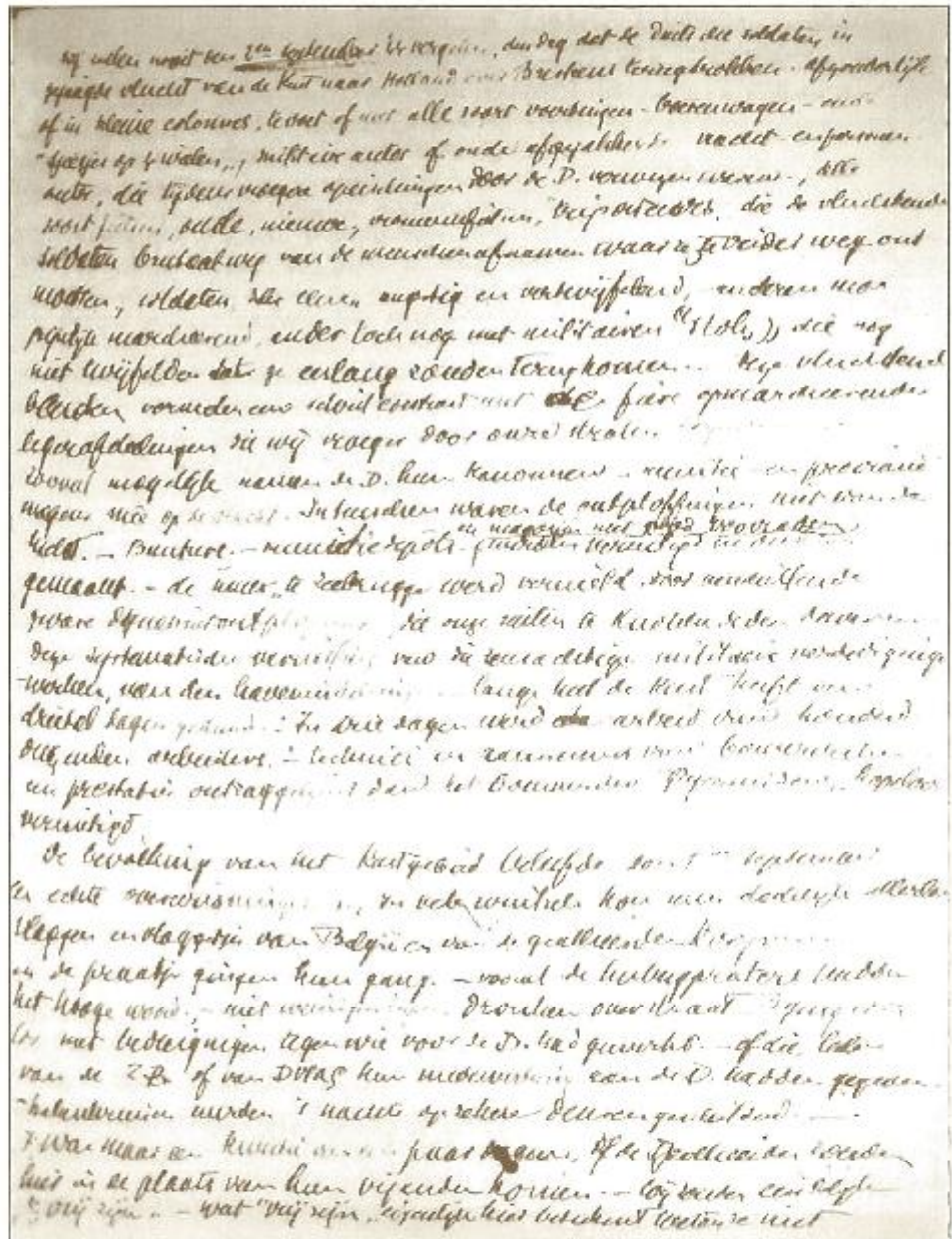
Het «Dagboek van Dr. Reimond De Beir» tijdens de omsingeling van Knokke van 2 september tot 3 november 1944

Zestig jaar geleden, op 2 september 1944, begint Dr. Reimond De Beir een dagboek te schrijven over de vreselijke gebeurtenissen die zich elke dag afspelen te Knokke en die een einde nemen op 3 november 1944. Het is een «témoignage humain» van de «Omsingeling» van uitzonderlijk niveau. Dag na dag, op 37 vellen papier, krabbelt hij wat hij gehoord en gezien heeft. De tekst, zeer dicht geschreven in inkt, moeilijk leesbaar met veel vlekken, getuigt van een grote emotie en gedrevenheid. Op 4 november, dag na het einde van het dagboek, geeft Generaal Knut Eberding zich over aan de Canadezen. Zijn zoon Frank De Beir, heeft de tekst met veel geduld «ontcijferd» in 1998, waarvoor onze dank.

Wijlen Dr. F. Mattelaer, Frank De Beir en Danny Lannoy hebben de vele eigennamen geïdentificeerd. Om de tekst leesbaar te houden, staan hun nota's naast de eigennamen in cursief. Daar Dr. De Beir de meeste eigennamen in hoofdletters geschreven heeft, werden alle eigennamen in hoofdletters getypt. De teksten over familieleden zijn om privé redenen weggelaten. (Figuur 5)

2 september 1944 (Zaterdag)

Wij zullen nooit den 2en september 1944 vergeten, den dag dat de Duitsche soldaten in gejaagde vlucht van de kust naar Holland over Breskens terugtrokken. Afzonderlijk of in kleine colonnes, te voet of met alle soorten van voertuigen, boerenwagens, oude «sjeesjes op vier wielen», militaire auto's of oude afgejakkerde vracht- en personenauto's, die aan vroegere opeischingen door de Duitsers ontsnapt waren, alle soorten fietsen, oud, nieuw, vrouwenfietsen, triporteurs, die de vluchtende soldaten brutaalweg van de menschen afnamen, waar ze ze onderweg ontmoetten, soldaten, de eenen angstig en vertwijfelend, anderen nog pijnlijk marcherend, anderen toch nog met militairen «Stolz», die nog niet twijfelden dat ze eerlang zouden terugkomen. Deze

5. - De eerste bladzijde van het met de hand geschreven dagboek van Dr. R. De Beir.

vluchtende benden vormden een schril contrast met de fiere opmarcheerende legerafdelingen, die wij vroeger door onze straat zagen trekken. Zoveel mogelijk nemen de Duitschers hun kanonnen, munitie en proviandwagens mee op de vlucht. Intusschen waren de ontploffingen niet van de lucht. Bunkers, munitiedepots en magazijnen met grote voorraden werden vernietigd en onbruikbaar gemaakt. De «muur» te Zeebrugge werd vernietigd door verschillende zware dynamietontploffingen, die onze ruiten te Knokke deden daveren. Deze systematische vernielingen van de reusachtige militaire verdedigingswerken, van de haveninstellingen langs de kust, heeft een drietal dagen geduurd. In drie dagen werd de arbeid van honderd - duizenden arbeiders, technici en aannemers van bouwwerken, een prestatie ontzaglijker dan het bouwen der piramiden, hopeloos vernietigd. De bevolking van het kustgebied beleefde den 2de september een echte overwinningsroes. In vele winkels kon men dadelijk allerlei vlaggen en vlaggetjes van België en de Geallieerden kopen. En de praatjes gingen hun gang. Vooral de herbergpraters hadden het hooge woord. Niet weinigen liepen dronken over straat. 't Ging erop los met bedreigingen tegen wie voor de Duitschers had gewerkt, of die, leden van de Z.B. (*Zwarte Brigade, de zwarthemden genoemd*) of van D. VIAG (*extreem collaborerende groepering, voor de annexatie van België bij Duitsland*) hun medewerking aan de D. (*Duitsers*) hadden gegeven. Hakenkruisen werden 's nachts op zekere deuren geschilderd. 't Was maar een kwestie van een paar dagen, of de Geallieerden zouden hier in de plaats van hun vijanden komen. Wij zouden eindelijk vrij zijn. Wat vrij zijn eigenlijk betekent, weten velen niet.

3 september (Zondag)

EUGEEN (*Schoonzoon Dr. Eugène Mattelaer, gehuwd met dochter Lieve de Beir*) te 15.30 uur terug uit Rixensart per fiets van een Watterschen apotheker (*met zijn oudste dochtertje*). Mijn fiets door de D. meegenomen uit het «Depot» aan het station bij (*Georges*) SNALWAERT (*loodgieter*) waar ik hem verdoken had.

2 september (Zaterdag)

Alle Deutsche soldaten trekken weg. 't Is een ware vlucht. Alle fietsen en paarden die ze tegenkomen, worden meegenomen om hun wagens, enz. te vervoeren. Zij gaan allen naar Breskens om over de Schelde te geraken. Onze bevolking is in een ware bevrijdingsroes. Dronkaards met de macht. Bedreigingen tegen D. Vlag- en Zwarthemden, maar er komen toch geen vechtpartijen en andere haldadigheden voor. Daarentegen worden bunkers en huizen, die door de D. bezet waren wild geplunderd. Den 2-9 en den 3-9, den 4-9 heeft de nieuwe oud-burgemeester DECKERS (*Camiel, in feite oud-schepen en thans waarnemend burgemeester*) overal wachten tegen de plundersaars rondgestuurd en huiszoekingen bij zekere personen bevolen. Zoo b.v. werd bij beenhouwer C. (*Cobaert, Smedenstraat*) een heele lading matrassen, meubelen weggehaald door de gemeentelijke wachten. 't Is een gedurig gaan en keeren van terugtrekkende soldaten. Zij rijden met auto's met platte banden, mans- en vrouwenfietsen, oude vierwielrijtuigen, triporteur, enz. De bevolking meende dat de Geallieerden hier den 3den reeds zouden aankomen. Brugge «zou bevrijd» zijn. Alles voorbarige en ongegronde, valsche berichten. Men neemt zijn wensch voor werkelijkheid. Er wordt niet meer gewerkt. De menschen staan overal in troepjes bij elkaar om nieuws te vernemen. Zeebrugge wordt vernield. De «Muur» is gesprongen, ook de binnenhaven, 't is heel de week door één verwoesting geweest. Springen van bunkers en munitievoorraden, zware ontploffingen, de «Sa Maria» (*hotel Sancta Maria, Lippenslaan*) ingestort. **Heel onze zeedijk is ellendig gesteld.** Ik ben aan het hotel Jacobs (*aan de Zeedijk*) geweest waarvoor een groote bunker stond die gesprongen is. Het kanon is uit de bunker gegooid door de ontploffingen. Drie villa's nevens deze van Jos VAN DER VEKEN (*Villa Brabo, Antigone en Scaldis, aan de hoek A. Bréartstraat-Zeedijk, niet ver van Hotel Jacobs*) zijn uitgebrand. (*Figuur 6*)

De Kursaal van Heyst uitgebrand. In den nacht van 2-3/9, hakenkruisen geschilderd bij JANKEE, Staf DE GROOTE en anderen. Men is hier begonnen te plunderen. Al (*Aloïs*) GHEKIERE had (op 2-9) reeds een Engelsch vlaggetje uitgestoken, maar er niet lang gezeten. De menschen lopen ongedurig te wachten op de komst van de Geallieerden. Ik doe alle bezoeken te voet en ben al goed als voetganger getraind. Wij hebben onze radio terug, doch kunnen ze niet gebruiken.

10 september (Zondag)

Er loopen geruchten dat er in Brugge gevochten wordt. Er zouden op drie plaatsen branden waargenomen zijn te Brugge. Men zegt dat de Engelsche Radio meldt dat ze in Zeebrugge zijn en dat Brugge bevrijd is ?? Geval (Stijn Verhoest)

11 september (Maandag)

Op verschillende plaatsen te Knokke zijn er kanons opgesteld : aan de hofstede PAYE (Paeye, familielid van Jan Dhont bewoont hofstede nabij tramgarage, nabij station), en tegenover in de weide dicht bij de duinenslag aan de tramgarage, aan de statie, aan de villa Kerrepap, aan de Bromlaan ergens in het Zoute ? Vanuit «To-broeck» (Duits kwartier, gelegen in de Zwinbosjes) is het heel den namiddag gerucht van bombardementen op Vlissingen, Breskens. Het brandt rechts van Breskens ergens in Holland. Een groote rookwolk hangt rond 3-5 u.n.m. in de lucht (Breskens volledig gebombardeerd door de Canadezen). Ze zouden twee bruggenhoofden op de vaarten maken. In Lissweghe zou gevochten worden. Er zouden straatgevechten in Brugge plaats gehad hebben. Op drie plaatsen in Brugge gebrand. Ze zouden reeds te Damme zijn. Men mag nog naar Heyst gaan, maar niet verder dan omtrent de Broederschool aldaar enz. enz. Wat is er van dat alles waar ? Maar er is nog geen spoor van één Geallieerde te zien.

Nacht van 11 op 12 september (12 1/2 - 2 1/2)

Ik zag viermaal door het venster mijner kamer telkens een groep van 15 groote lichtfakkels op verschillende plaatsen in de richting Holland - Lissweghe - Zeebrugge. Ze zochten wschl. naar de gevechtsstellingen van de Duitschers. Vroeg in de morgen af en toe één serie verre kanonschoten. Te Westkapelle zijn veel soldaten, ook drie generaals, zegt men. Ze doen daar opschrijvingen van dieren om te slachten en andere levensmiddelen. De durf nog geen fietsrijden uit vrees dat hij gepakt wordt. (Dr. E.) EVERAERT (Lippenlaan) en (Dr. A.) DEISER zijn hun auto kwijt. DEISER heeft zelfs geen fiets meer.

12 september (Dinsdag)

Vanaf de 12/9 is Breskens met veel vliegtuigen bestookt. Heel den dag heeft het geduurd. Men zegt sedert dezen avond dat er zelfs veel dooden en gewonden zijn, burgers en soldaten. Het hospitaal van Oostburg ligt vol. Georges SNAUWAERT werd met heel zijn gezin aangehouden. Wat zal daarmee gebeuren ? Het overstromde land : triestig om te zien (de Duitsers hebben de polders laten overstromen om de Canadese pantservoertuigen tegen te houden). Als het water nog eens drie weken hoog blijft staan, zal er aan geen bezaaien van het polderland moeten gedacht worden. Het moet te Westkapelle, Ramskapelle en Oostkerke daarmee ook zeer deerlijk gesteld zijn. Zal EUGFEN zijn aardappelrantsoen van BUYCK's (landbouwer te Houcke, waar de familie De Beir boter en melk kopen) kunnen krijgen ? Geen gedacht van daar naartoe te gaan. Het water staat ginder 60 cm op de straat. Moest mijnheer DIERICKX (Protestantse dominee) nu naar Gent vluchten, hij zou onderweg verdrinken. CAMIEL DECKERS nu burgemeester van Knokke. Hij heeft bij BUTTE'S (landbouwer te Westkapelle) en bij andere boeren schapen en vee doen opschrijven om aan den wettelijken prijs, mits voorleggen van rantsoenzegels, te verkoopen. Idem voor aardappelen. Wij krijgen hier reeds een week zuiver, goed, vol tarwebrood. Maar toch is de toekomst voor wat de voeding der bevolking hier aangaat niet rooskleurig. (Oorlogs-) Burgemeester LEYN is nog hier gebleven. Ik zag hem een dezer dagen op straat. Frans DE CUYPER (ondernemer, Lippenlaan) is in Brugge, zegt men, waar zijn vrouw in behandeling zou zijn voor suikerziekte. Toone WILLEMS (van Hotel Rembrandt en in 1925 gerant van het Noordzeehotel, tolk bij de Kommandatur) is hier gebleven

6. - De gebombardeerde «villa's» aan de Zeedijk op 2 september 1944.

en is verstandig opgetreden tegen de plunderslaars. FONTEYNE (Politiecommissaris) is nog in dienst. ALMA (De Groot, Hotel Ganda, Zoutelaan-Lippenslaan) is naar Brugge sedert de vlucht der D. (NB. De Duitschers richten zich hier opnieuw zoo goed mogelijk in). Er wordt over ADG zeer rare praatjes verteld. Vader en moeder zijn daar erg te beklagen. Men hoort tegenwoordig veel hatelikheden door wraakgierige menschen rondverteld. STANDAERD (Standaert) zou zich ook verdoken hebben. Al wie voor de D. gewerkt heeft of er veel aan verkocht heeft, gelijk (Alberick) DALED (in 1945 onterecht slachtoffer van de repressie, voor vermeende verklikking) met zijn winkel (in de Lippenslaan), ofschoon dat deze zulks niet met opzet gedaan heeft, hij kon toch niet beletten dat de D. in zijn «papeterie» van alles kwamen koopen. Al die menschen zijn zeer op hun ongemak. Velen krijgen «getypte» briefjes met bedreigingen o.m. ook juffrouw J. en M. (?)

13 september (Woensdag)

Brugge heden in handen van de Geall. (die in Dudzele en Sluis en Maldegem zouden zijn). Te Knokke zijn er van de namiddag veel soldaten gelijk te Westkapelle en overal op de wegen naar Sluis en Breskens. Te Knokke op veel plaatsen kanonnen opgesteld. De Kolonie is vandaag door de D. als hospitaal genomen en ingericht (maar is door hen niet gebruikt geworden). Wij zitten tot heden 4 u. n.m. zonder nieuws. 't Is hier doodsch en vooral zeer vervelend. Ook geen nieuws meer over MOND (*Dr. Reimond De Beir jr.*) uit De Haan. LIEVE en EUGEEËN zijn naar Westkapelle op zoek naar vleesch. Wij hoorden dat VAN HOORNEWEDER (*Adhemar, landhouwer te Westkapelle*) veel paarden zou uitverkoopen (die de grote D. doen slachten) aan 35 f.p. kilo ? Om kort te zijn. Er zouden plus of min 15.000 D. ingesloten zijn in den hoek tusschen Breskens - Sluis en de twee vaarten. Wat zal hier nog gebeuren ? Pater DE WILDE (*van het Zoutekerkje*) en de nieuwe pastoor van St.Marg. (*Joseph Verhelst maart 1944-december 1945*) hebben zondag tegen de plunderslaars gepredikt en ook tegen de wraakgierige z.g. vaderlanders. De eenen zijn daar tevreden, de anderen mistevreden over. De Pater van het H. Hart heeft gezegd dat hij hier niet lang meer zal zijn, dat pastoor (*Willy*) VINCKE (*H. Hartkerk, in 1942 opgepakt door de Gestapo en gestorven in 1945 in het kamp van Bergen-Belzen*) dra terugkomt. Dit is alles. Deze namiddag geschut in de richting over Brugge. Rond 10 u. (*'s avonds*) begon over de vaarten (misschien aan de kanten van Sluis - Maldegem) een hevig trommelvuur gedurende ruim één uur. Later in de nacht, en ook rond 4 u. werd er veel geschoten te Knokke, in 't Zoute en in 't Zwin. Ik zag de ontploffingen bliksemen door het venster mijner slaapkamer (*richting z.-oosten*).

14 september (Donderdag)

Vanaf 5 u. dezen morgen den 14/9 is het doodkalm. Hoelang zal het nog kalm en stil blijven ? Heel den 14/9 redelijk stil. Slechts wat kanonschoten te Duinbergen, Zeebrugge en naar Holland toe. De D. schijnen hier niet op te geven. Zijn bezig met een telefoonlijn te leggen. Van zekere personen die beweren te weten, wordt er beweerd dat het in het «bevrijde» gebied erg aan toegaat. Aanhoudingen met de macht. In Antwerpen zou Karel SYS - de V.N.V.-bokser - (*vóór WO II, bekend kampioen-bokser*) doodgemarteld zijn, eerst moest hij loopen tot hij ten einde adem was en dan werd hij gedood ? G. ROMSEE (*Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken*) zou naar D. zijn gevlucht met (*Eggeri*) REEDER (*Militärverwaltungschefde, de tweede in rang onder Von Falkenhausen*). René VAN HOUTTEGEM (*oorlogsschepen, lid van de D-vlag, verongelukt na WO. II*) zou ook naar D. zijn, enz. De Vlaggemannen (*Leden van de D-vlag*) worden aangehouden. Hun eigendommen zullen aangeslagen worden en verkocht en zijn naar Duitschland verbannen. De VNV-mannen (*Vlaamsch Nationaal Verbond, collaborerende fractie, doch tegen de annexatie van Vlaanderen bij Duitsland*) zullen ook «veroordeeld» worden. Gij (zijn familie) zult daar in Rixensart meer over vernemen dan wij hier.

Nog den 14 september

Een eeuwig mooie, warme zonnige dag, voetreis Duinbergen en tot aan Jan D'HONDI's (*landbouwer, Graaf Jansdijk, hij is ernstig ziek en Dr. De Beir schrijft een brief naar Prof. Dr. Sebrechts voor eventuele verdere behandeling*). Best dat ik graag te voet ga. Daarmee kort de trage, eentonige tijd.

15 september (Vrijdag)

Een vervelende dag begint. Kon ik maar door, ik ging terstond naar Rixensart. Ik kijk dezen morgen zwart. Ik vrees dat de zogenaamde bevrijders ons links zullen laten liggen en dat wij hier voor onbepaalde tijd van de wereld zullen afgesloten blijven - een mooi perspectief. Totnogtoe blijft de bevolking kalm. Zij is wat bekomen van de bevrijdingsroes van maandag voor acht dagen, en schijnt nu wat nuchter te zijn. In de huizen liggen vlaggen van allerlei soort gereed. LIEVE (*dochter*) heeft er ook voor gezorgd !!! Ze blaakt of «schijnt» te blaken van vaderlandschen gloed. dat komt wel grootendeels door haar omgang met Cosact, een gewiekste kruidenier, «Qui ménage la chèvre et le chou», die wel zeer gaarne geld verdient bij den D. maar tevens zijn zuivere liefde voor België en de Geallieerden niet onbetuigd laat. De nacht van 15 op 16/9 is rustig verlopen, in den avond wordt geschut aan de Bremlaan gehoord.

16 september (Zaterdag)

Te Moerkerke zijn de Geallieerden teruggeslagen. Er zouden daar zeer groote verwoestingen en veel dooden zijn. Te Sluis ligt alles vol met gewonden uit Breskens en omliggende. Heel Sluis zou een groot hospitaal zijn. Ik ben deze namiddag den «muur» van Zeebrugge gaan bekijken vanop den dijk rechtover den «Memling» (*hotel*). Het hoofd van den «muur» is weg. Verder op den «muur» zijn groote brassen geslagen. Van landen valt er daar m.i. niet te denken. De melkventer DEVINCK (*Zoutelaan*) was verl. dinsdag melk gaan halen over Selzacte Brug. Hij is slechts den vrijdag thuis gekomen te voet door de linies langs de brug van Dudzele, vandaar naar Heyst, waar hij met een bootje over de vaart is mogen komen. Te Lisswecghe heeft hij op zekere plaatsen tot aan zijn borst door het water moeten waden. Wij zitten hier op een eiland. Westkapelle is diep overstroomd. In het dorp van aan 't gemeentehuis tot aan de RUIVES (*hoeve in Westkapelle*), moeten de menschen in hun huizen stellages optimmeren wegens het hoogstaande water (*figuur 7 en 8*).

Vervolg 16 september

De Geallieerden zouden op zes plaatsen doorgebroken zijn op weg naar Breskens en Terneuzen. Hoelang blijven wij hier nog van het binnenland afgesloten? Er wordt zoveel verteld dat wij niet weten wat wij ere mogen van geloven. Wat moet ge daar te Rixensart van ons denken! Toen ik met EUGFEN rond 6.30 u. terugkwam van paddestoelen zoeken (een groepswandeling van 2 1/2 u.), moest hij dadelijk naar Heyst om het been af te zetten van een al te nieuwsgierige vrouw (*Mevr. Van Ooteghem*), die na het eerste bombardement op de sluisen eens gaan kijken was. Het andere been was op drie plaatsen stukgeschoten. De wonden zaten vol zand en nagels en houtsplinters. Zij zal wsch. sterven.

16 september (Zaterdag)

Heel het spannenbos door den D. afgezet. Niemand mocht door de Zoutelaan, de Sparrendroef of langs de Oosthoek. De personen die in 't bosch of binnen het afgezet gebied aangetroffen werden, werden ingerekend en naar het Binnenhof voor onderhoor gebracht. Er zouden veel D. soldaten desertie plegen, zegtmen. Bij GP (?), den broer van O., die nog een sigarenmagazijn heeft gehad op de zeedijk werd een D. soldaat gevonden.

17 september (Zondag)

Vandaag is er meer nicuws en veel rumoerigheid in de lucht. Er zal wel iets gebeuren. In den laten namiddag vernemen wij dat de Geallieerden zouden op groten schaal doorgebroken zijn in

Holland. Ook in Walcheren. Er werden 100 grote bommenwerpers gezien op 100 m. afstand de ene van de andere ! Het was ginder een zwaar bombardement. De inwoners van Zeebrugge moeten vandaag ineens ontruimen en zijn ook naar Knokke gekomen. Ook zijn er uit Middelburg in Vlaanderen in den valavond aangekomen met een steekkar (de zoon van HECTOR MATTHEUWS). Zeebruggenaaars heb ik 's avonds rond 8 1/2 u. nog een noodwoning met ijzerplaten en graszoden zien opslaan op een stuk verlaten grond nevens GOBERT's (*Dr., Heist*). Wat een miserie ! Niemand mag het nog wagen gelijk welk kanaal over te steken... of er wordt op geschoten. Men vertelt dat de Geall. de D. «zouden gesommeerd» hebben de sluisen van Zeebrugge open te zetten om het water der schrikkelijk hoog overstroomde landen te laten afloopen. Zoniet zullen zij veel bommen op de sluisen komen werpen - wat een groot gevaar voor Sluis is. De grote D. zouden zich teruggetrokken hebben met hun «Stützpunkt» in het stadhuis van Heyst. De nacht van 17 op 18/9 is zeer stil.

18 september (*Maandag*)

Wij zijn ruim veertien dagen zonder postverkeer, zonder radio, zonder verkeer met Brugge. Dat is erg vervelend. Daarbij die lange avonden zonder licht. Wij hebben gelukkig een petroleumlamp en een drietal liter petroleum kunnen kopen doch wij durven er nog geen gebruik van maken. Kalme nacht buiten ; wat kanonschoten in de verte. In de valavond hevig kanonvuur in Holland (Walcheren ? Waar de Geall. zouden geland zijn ?).

19 september (*Dinsdag*)

Van 7 1/2 tot 1, heel den morgen drukke praktijk. Ik vernam van de schoonouders van F. MAMEE (*MORBEE onleesbaar*) die uit Zeebrugge - door het water - naar Knokke moest evacueren (17/9) dat het daar erg aan toegaat. Alles is overstroomd en er is absoluut geen drinkbaar put- of regenwater, alles bevuild door overstromende riolen en gemakputten. Lisseweghe zou op bevel der Canadeezen geëvacueerd zijn naar Blankenberge. De stationschef v. Zeebrugge zou gefusilleerd zijn. De zoon v. den ex-burgemeester BOER van Lisseweghe zou door burgers gedood zijn. De burgemeester, cel-leider van de Vlag (*Oorlogsburgemeester BOER van Lissewege*) zou gewond in het hospitaal van Brugge liggen. De D. hebben vandaag te Knokke 150 k. boter opgeëischt. Ook varkens bij J. D'HONDT, DEBATS en LANCKRIET (*landbouwers aan de Graaf Jansdijk*). De gemeente doet ook opeischingen voor de ravitaillering, want wij zijn geheel afgesloten v.d. buitenwereld. Moest het lang duren dan komt het hier tot voedselgebrek.

19 september (*Dinsdag*)

In de namiddag rond 3 1/2 werd er uit Knokke uit verschillende hoeken veel met kanonnen geschoten waarop de Geall. ook met druk geschut geantwoord werd. In Heyst zijn er veel schrapnells gevallen - geen persoonlijke ongelukken. Ik weet niet of er huizen getroffen zijn te Knokke, twee schrapnells in het boschje aan 't kasteel van PARMENTIER (*het huidige sportstadion*) langs onzen kant van de watertoren van Duinbergen. Er werd ook veel gemitrailleerd door de geall. vliegtuigen die zeer talrijk waren. Die strijd heeft wel 1 1/2 u. geduurd.

20 september (*Woensdag*)

De nacht was zeer rustig. Het water is overal ruim 10 cm hoger gekomen. Rond 4 1/2 p.m. veel vliegtuigen over de streek. Heden vernam ik van Zeebrugsche visschers dat de Geall., in strijd met wat gisteren in de mond liep, niet over het kanaal van Zeebrugge zouden gebleven zijn. Daarentegen hoorde ik dat de D. Sluis zou ontruimen. Vandaag worden opnieuw fietsen opgeëischt. Men zou er 35 geëischt hebben van de gemeente ? EUGEEN rijdt nog met Lievekens fiets. Hij draagt een armband van het R-Kruis. Maar ik doe alles te voet. Ik kan nu reeds goed 2-3 u. marcheren. Ik hoor daar pas van een vrouw dat ze bij haar naar een fiets komen zoeken zijn. Ik laat vandaag de fiets van Eugene losdoen om de stukken beter te kunnen verbergen. Westkapelle zit in een ellendigen watersnood.

21/22/23 september (*Donderdag, vrijdag en zaterdag*)

Geen vermeldenswaardig nieuws. Tot de 23e zijn er te Heyst 23 burgers gekwetst door boven de stad ontploffende brisant-granaten. Slechts drie ernstige gekwetsten die gehospitaliseerd zijn in het R.KR Heyst. Wij hebben allerhande nieuws van de ER (*Engelse radio*). Gij zult ginder beter op

de hoogte zijn dan wij. Iedereen zit met onrust over mogelijk etenstekort. Westkapelle zit in het water. Misschien komen er ook nog v. Westkapelle naar hier. Al de landerijen staan blank langs alle kanten. Veel aardappelen zijn in het water blijven staan rotten. Gelukkig dat de graanoogst goed binnenkwam. Maar er zitten nog twee divisies of 40.000 D. soldaten tussen Breskens en de sluizen v. Zeebrugge met hun paarden. Die moeten ook eten hebben en ze nemen het vooraf. Moest het lang duren dan krijgen wij hongersnood. De Zeebruggenars komen ook naar Knokke. 't Is hier een herrie van belang.

25 september (Maandag)

De verhuizing der Heystenaars is aan gang met fietsen, steekkarren, zelfgetrokken en geduwd. PRIMUS (*LIPPENS, Maître d'hôtel*), JOZEF (*Joseph OBDEBEKE, Directeur*) en zijn vrouw CLOTHILDE - RACHEL (*meid*) en vader OBDEBEKE - vrouw en JOZEF MARTONY (7 personen) uit vier gezinnen (*voorgenoemde personen zijn personeelsleden van het «Grand Hôtel des Bains», van Leonie Baervoets, de schoonmoeder van DDB ; J. Obdebeke wordt later hotelier van hotel Cecil, Lippenslaan*) van Heist komen in onze villa wonen (*DDB noemde zijn modernistisch huis zijn villa, zoals vele huizen in de Lippenslaan de naam «Villa» kregen in het begin van de eeuw*). Zij zijn flink aan het verhuizen. JOZEF en PRIMUS hadden reeds opnieuw hun huis betrokken in de straat nevens het Hotel des Bains. Er is sedert zaterdag wecom een «Kommandatur» te Knokke. Vandaag kregen al de dokters een «Schein» waarmee zij hun fiets mogen behouden. Ik had deze van EUGEEN (die nu de mijne is), daar hij de mijne op reis van Knokke-Rixensart «kwijt heeft gespeeld, doen afbreken en in stukken weggestoken». Ik heb hem dezen morgen terug doen gereed maken. Zodat ik niet zoveel meer te voet zal moeten lopen. Ik heb gelukkig een paar nieuwe gummi-laarzen kunnen koopen aan 1.300 f. Ik zal toch met geen natte voeten door slijk en modder en sneeuw moeten sukkelen.

26 september (Dinsdag)

Verleden nacht heeft EUGEEN heel de nacht in huis gewerkt. Eén been afgezet, enz. Deze morgen ben ik in Duinbergen een meisje uit Heyst gaan halen met een brancard. Wij hebben met EUGEEN en DR. EVERAERT haar heen moeten afzetten. Er waren ook nog meer lichtere gewonden ; in de n.m. rond 4 u. ernstige luchtbombardementen naar de kanonnen van PAEYE's (*Gruaf Jansdijk*). Aan den steenoven van DE CUYPERE (*Trans*) werd een vrouw uit Westkapelle in 't hoofd getroffen door een mitrailleurkogel. Heel den dag door verhuizing van de bevolking van Heyst en Zeebrugge naar hier. De meesten zijn bang langs den grooten weg naar Heyst te gaan. Van rond de middag tot 6 u. p.m. werd er omzeggens onafgebroken geschoten op Heyst en Zeebrugge. Er was ook luchtbombardement aan den Hollandschen kant. Vrouw VAN RAEPEN-BUSCH (*Westkapelle*) is overleden in 't hospitaal alhier.

27 september (Woensdag)

Heel den dag door vliegtuigen over onzen hoek. In den namiddag bommen op het Lager te Westkapelle. Eén vrouw erg geschoten in de dij. (Ze weegt 120 kilo). Ik ben dezen nacht ook weggehaald geweest voor 1 gewoon geval. De bevolking is erg onder de indruk der oorlogsfacten. Er liggen 16 gekwetsten in 't hospitaal. Gisteren was er vergadering der dokters. In vroeger tijden zou men zeggen : ze dronken een fles enz.! Heyst & Knokke werken samen in ons hospitaal. Ook, die dokters. EUGEEN is de man van de situatie. Gelukkig dat hij hier is voor de operaties. Dag en nacht hoort men af en toe de kanonnen zowat langs alle kanten.

28 september (Donderdag)

In de namiddag drie bommen op het Binnenhof, 's nachts artilleriegevecht tussen de D. in 't bosch en Binnenhof en de Geall. Zeebrugge rond .. u. en rond 5 V u. ('s morgens 24/9). Men verzekert dat de Geall. over het zeekanaal zijn tot dicht bij de uitgebrande kerk van Zeebrugge. Vandaag veel verkenningsvluchten over Knokke. De durf niet meer naar SNAUWAERT's gaan (*aan het station*). 't Is erg gevaarlijk tussen Knokke & Heyst. 't Is te Knokke een beweging gelijk in 't seizoen met al dat volk uit Heyst. Groote groepen staan aan de winkels te wachten.

29 september (Vrijdag)

Niets bijzonders buiten wat kanongeschut hier en daar. Vandaag een zieke uit Moerkerke gezien. Daar is 't verschrikkelijk geweest 14 d. geleden. Zekere vrouw DEBAUT (*de schoonzuster van M. Debbaut - Delhaize, Dumortierlaan*) werd het hoofd afgeschoten wanneer ze na 1 dag uit haren

schuilkelder een buiten ging kijken. Ze was zwanger van 7 maand, enz. Vandaag werd Heyst met splintergranaten beschoten. Veel daken zijn kapot. In de nacht van 29 op 30/9 bombardement op Knokke (rond het Binnenhof). De D. hebben ook geschoten. Ik heb bijna niet meer geslapen sedert 2 1/2. 't Is hier binst den dag een triestige imitatie van het seizoen. Al die Heystenaars zonder werk staan op alle hoeken & kanten van de straten, & in dichte drommen aan winkels of burelen waar zij levensmiddelen gaan halen of hun belangen gaan verzorgen (Winterhulp - steun, enz.) De menschen beginnen te wanhopen nog in 't kort bevrijd te worden en vreezen voor komende hongersnood.

1 oktober 1994 (Zondag)

«Lieve Bertha, beste jongens. (Brief gericht aan familie, verblijvend te Rixensart)

1 oktober (Zondag)

Ik vernam vandaag dat vrijdagavond laat te 8 u. een groot Duitsch vliegmaschine met veel brandende lampen daaraan zeer laag over Jan D'HONDT'S (*Graaf Jansdijk*) vloog naar Holland toe. Het zou opgestegen zijn aan den bunker tegen GENDERBIEN (*schilder te Westkapelle, naar Sluis toe*). Zouden er hooge officieren getransporteerd zijn naar Holland ?

2 oktober (Maandag)

Tot 6 u. 's avonds niets bijzonders. Ik vernam heden dat de Eng. Radio zou gezegd hebben dat Knokke met succes gebombardeerd werd. Daar is niets van. Ik wacht op wat er gaat gebeuren. Ik zou liever weg zijn. Vandaag is in het hospitaal een oorlogsgewetste VAN IJULLE (*R., Knokkestraat, Heist*) van Heyst aan den tetanos gestorven. Totnogtoe zijn er geen Knoksche gekwetsten noch gedooden door oorlogsfeiten. (Gij moogt U gelukkig achten met onzen inboedel te Rixensart te zijn).

3 oktober (Dinsdag)

In den vroegen morgen kanongeschut op twee plaatsen. Ik weet niet waar. Een man die op een mijn liep werd in 't hospitaal binnengedragen : een zekere JACKSENS (*Taborastraat*), werkmán die in een «gemijnd» huis had willen gaan (Fractuur v.d. tibia en veel kleinere verwondingen). Sedert heden mogen wij 's morgens niet voor 6 en 's avonds niet na 7 meer op straat komen. Dezen namiddag werd het eiland Walcheren (men zag de bommen talrijk ontploffen op Vlissingen en in den omgeving van de vuurtoren van Westkapelle (*Walcheren*) gedurende ruim 2 u. door vliegtuigen gebombardeerd. Het gerucht loopt dat de Eng. Radio de bewoners der eilanden aan de Holl. stroommondingen zou verwittigd hebben te ontruimen voor hevige bombardementen en overstromingen in de eerste toekomst. Ik denk dat ze het onmogelijke zullen doen om meester te worden o.m. van de Scheldemondingen voor den doorgang naar Antwerpen. Er komen vandaag nog eenige vluchtelingen uit Lapscheure hier aan. Dit zijn menschen die van Moerkerke gevluht zijn en in Lapscheure niet mogen blijven. In den laatste nacht 2 x kanongeschut.

4 oktober (Woensdag)

't Is dezen morgen koud vochtig weer. Sedert enkele dagen regent het zeer veel, vooral 's nachts. Het water stijgt nog steeds. Jan D'HONDT zijn vloer loopt al over. Zijn kelders staan in het water. Zijn aardappelkelders. De zwijnshokken erin. Alles overstroomd wel 30 cm boven den vloer. Zijn graanmijten staan in het water. Oneindig oogstaardappelen, boonen, enz. is reddeloos verloren door de overstromingen.

Vervolg 4 oktober

Wij hebben weinig of liever geen nieuws van het binnenland. Die avonden zonder licht of vuur zijn miserabel. Gisteravond heb ik tot 9 u. bij PRIMUS en JOSEPH (*personeel van het Hotel des Bains te Heist*) boven gezeten met een klein petroleumpitje als verlichting, maar geen middel om daarbij te lezen of kaart te spelen. Toch hebben wij gezellig daar op den praatstoel gezeten, eerst wat over den oorlog, daarna over «den goeden tijd van vroeger» ! De Heystsche visschersbevolking heeft hier de gewoonte meegebracht hier en daar in groepjes op straat te staan. Dat brengt een heel andere physionomie aan Knokke. (Mijn moreel is goed. Ik heb vandaag meer vertrouwen in een nabije toekomst want ge kunt niet gelooven hoezeer ik hunker U allen, mijn goede vrouw en kinderen weer te zien. Had ik nu maar een piano en muziekboeken !). Vandaag

vernomen dat in strijd met de geruchten van gisteren Duinkerke niet genomen is. Integendeel zegt men door de Eng. Radio te weten dat de groote zeedijk van Westkapelle (*Zeeland*) doorgebroken is en dat Walcheren overstroomt. Dezen voormiddag rond 11 A u. veel artilleriegeschut aan den kant v.h. Zegemeer (Duinbergen).

5 oktober (Donderdag)

Laatsten nacht niet te best geslapen. Ik voel mij immers niet thuis. Vandaag niet te veel «sjouwen». Wij hebben een zwijnje geslacht, waaraan ik gisteren reeds een begin van een lumbago gewonnen heb. Vandaag moet ik dat inzouten - hoofdkaas maken, enz. Lieve loopt nerveus met al die herrie van jongens en slachterij. EUGÉEN heeft deze morgen een appendicitis geopereerd in 't hospitaal en is daar alle dagen aan 't werk zoodat hij thuis niet veel kan helpen. Totnutoe nog geen verheugend nieuws, nog geen teekens van verlangende bevrijding uit ons eiland. Ik voel mij ongelukkig; ware het niet dat mijn vertrouwen op God mij ophoudt, ik zou neerslachtig worden. Maar, goddank, ik ben niet neerslachtig, ik wil al die ongemakken en onzekerheid verdragen ter eere Gods. Deze namiddag den 5/10 hevige aanval met vliegtuigen langs den kant van Holland en Moerkerke - ook rond de hofstede v. CAUWELS (*Jan*) aan den «Vrede» (*nabij het Retranchement*). 't Was een gedurig mitrailleurgeroffel en kanongedonder alsof het eindelijk van al of niets was. Dat heeft ruim 2 A u. geduurd.

Vervolg 5 oktober

Rond 5 1/2 werd ik schielijk geroepen om naar «Tobroeck» (*Duits hoofdkwartier, gelegen in de Zwinbosjes*) te gaan waar Remi MAENHOUT (*uit de Judestraat*) met een gebroken been lag. Ik heb hem naar 't hospitaal gedaan waar ik hem met EUGÉEN verzorgd heb. Maar wat is dat landschap, dat mooie duinlandschap tussen Lekkerbek en Vliegkamp totaal veranderd - prikkeldraad - tankgracht - mijnvelden - uitgebrande bunkers - verwoeste & geplunderde villa's. Geen soldaten te zien, doch integendeel veel menschen met steekkarretjes die hout gaan halen in bunkers, villa's enz. Het is daar in den grauwen valavond waarover de stormwind giert een akelig apocalyptisch landschap waarin de bedreiging van dood en verwoesting zit.

De nacht van 5 op 6 oktober zal ik nooit vergeten (nacht van donderdag op vrijdag)

Het geschut der artilleriegevechten was niet van de lucht, doch het was bijzonder erg tussen 2 en 5 u. Bijna zonder onderbreking werd er geschoten uit Zeebrugge, uit Duinbergen, uit het bosch van 't Zoute, uit de «Golf» - het was alsof het er definitief op losging. Rond 6 u. idem. Op het oogenblik dat ik dit schrijf (9 u 1/2 van 6/10) zijn artilleriegevechten nog aan den gang. «Men» zegt dat ze eindelijk te Moerkerke over de vaarten zouden zijn. Wij verwachten hier veel verandering de eerste dagen ??? Kon het waar zijn dan kom ik zoo spoedig mogelijk naar U. Er wordt ongetwijfeld erg gestreden tusschen Moerkerke en naar Terneuzen op. Om 11 u. duurt het hevige artillerievuur altijd voort. Ik hoorde gisteren van twee mannen dat het te Merxem (Antw.) erg zóu toegegaan zijn geweest, dat er 500 zwarthemden zouden gefusilleerd zijn na verbitterde gevechten. Het zal interessant zijn later deze geruchten te controleeren met wat gij ginder te weten kwaamt. Dezen morgen rond 11 u. is het geweldig artillerievuur stopgezet. Wat is er gebeurd? Zijn de Geall. misschien teruggeslagen? Gisteren bij het hevige vliegtuigen-offensief is er een schrapnell in het beluik van Leon DE GROOTE (*aannemer, later bij de «Gemeentebelangen»*) gevallen. Vrouw COOLMAN (*vrouw van slager, Dumortierlaan*) was juist daar. Zij hebben daar bange ogenblikken beleefd. Geen personen aldaar getroffen. De Geall. hadden batterijen voor doel die voor beide hofsteden CAUWELS (*Jan*) en VAN PARYS (*landbouwers aan de «Vrede»*) staan.

Vervolg 6 oktober (Vrijdag)

Rond 4 u. p.m. enorm veel vliegtuigen boven Knokke. Ik was op weg naar Jan D'HONDT en heb 1 u. binnengezeten bij pater DEWILDE (*Paterskerkje*). Op Knokke niet gebombardeerd, maar Sluis, Oostburg & Zuidzande zwaar getroffen. Dit werd ons gezegd door Witten DELEYN (*André, Lippenslaan*) en FEVERY (?) die naar Breskens medicamenten waren gaan halen op levensgevaar. Heel den nacht door, vooral om 2 u. overal kanongeschut. Bijna niet geslapen, 'k ben ook nog weggehaald bij een zieke.

7 oktober (Zaterdag)

Van rond 1 O u. gedurig vliegtuigen die op Holl. gebied gaan mitrilleren. Eindelijk zouden de Geall. een bruggenhoofd hebben over Eecloo. Zij zitten 6 km. over de vaarten. Naar het schijnt gaan zij Brokens willen nemen om de Schelde in het bezit te krijgen. Misschien geraken wij er nog goedkoop vanaf. Er is sedert gisteren een aanplakbrief van den burgemeester (C. DECKERS). De D. eisen 2.000 matrassen - 500 onderbroeken en 300 paar botten. Ik heb tegenwoordig veel bezigheid en heb geen tijd om mij met muizenissen bezig te houden. Dat is nog een geluk. De vliegersaanval op Lapscheure is dezen middag zeer erg geweest : Staf DE GROOTE, loodgieter (*Consciencelaan*), 1 dij op 2 pl. gebroken ; groote, verhakelde wond in den knieplooi. Dezen nacht in het hospitaal gestorven, niettegenstaande bloedtransfusies, enz. (*en behandeling door Dr. Mattelaer*). Vorige week was zijn doening afgebrand. Een man uit Lapscheure overleden onderweg bij transport. Gerard AMYS (*Politie-inspecteur Knokke*) ook gedood. Staf DE GROOTE en Gerard (AMYS) waren naar Lapscheure eten gaan halen voor «Winterhulp». Een andere man buikwond door granaatsplinter en open schedelbreuk aan het os mastoïdeus (*beenuitsteeksel, achter de voorschelp gelegen*). EUGEEN heeft flink en bewonderenswaardig gewerkt als chirurg. Heel de bevolking is hem buitengewoon dankbaar. Hij is gisteren heel den dag bezig geweest tot 1 u. 's nachts. Het grote R.K. werkt bewonderenswaardig. BIENSTMAN (*Weduwe, Westkapelle ; dochters Alice en Madeleine, dienstmeisjes bij Dr. R. De Beir*), Westkapelle, en GENDEBIEN (*Westkapelle, kant Sluis*). Brand in de boerderijen van LANCKRIET en VAN DE PUTTE (*Hazegras*) door vliegtuigen die aanvielen. 7 veulens gedood. Het is drukkelijk vies hier te Knokke.

8 oktober (Zondag)

De laatste nacht rustig tot na 2 uur a.m. niets bijzonders. Ook niets in Holl. te hooren. Zouden de Geall. misschien tegenslag hebben ? Vandaag vernomen dat onze frank 2/3 van zijn waarde verliest. Dezen zondag komen er nog menschen uit Lapscheure met wat have en goed en schamele koebeesten. Droevig om zien. De onderpastoor van Heyst predikte deze morgen in de 7 u. mis. Verschillende sukkelaars zaten te snikken bij de herinnering aan hun leed. Heyst bedankte Knokke ook in de naam v. Zeebrugge voor het goed onthaal bij de Knokkenaren. Gisteren zei mij een D. soldaat die voor zijn tanden bij EUGEEN kwam dat volgens hem binnen 8 dagen de D. hier weg zouden zijn, dat de Geall. misschien met tanks zouden komen waartegen de bezetting met haar geweren niet bestand is. Mocht hij waarheid spreken ! Ik heb toch wat hoop dat wij in de loop v. Oktober loskomen. Het water is sedert een paar dagen redelijk gezakt. Is er misschien toch afvoer gekomen door de sluizen ingevolge bombardement ? Jan D'HONDT's hof stond 30 cm onder wateren, nu zijn reeds vele plaatsen op het hof, waar de grond bloot ligt. Het is nu zondag. LIEVE en EUGEEN zijn op visite bij EVERAERT'S. PRIMUS en JOSEPH en zijn vrouw en vader OPDEBEKE komen met mij kaartspelen ! Wat moet ge anders doen om de miserie te vergeten ? Gij allen, mijn liefste vrouw en kinderen, zit misschien ook ongerust alle slechte veronderstellingen te maken. Doch, goddank, totnogtoe zijn wij allen met lijf en goed gespaard gebleven. Is de scheiding nu lastig, het wederzien zal zo veel te inniger en te blijder zijn. Ik hoop dat de jongens - allen zonder uitzondering - hun liefste mama in deze dagen v. onzekerheid zullen helpen & bijstaan, aanmoedigen en troosten, gelijk het hun plicht is. Tot in den nacht is het bijna geheel rustig geweest. Later was er veel geschut te hooren. De menschen waren mistroostig om die rust. Zij vreesden voor tegenslag van de Geall.

9 oktober (Maandag)

Inderdaad er was tegenslag : de Geall. zouden pech gehad hebben aan hun bruggenhoofd aan de vaarten. Hun frontlijn zou daar ingestort zijn wegens beschietingen der stellingen door de Duitschers. Lambrecht GABRIEL, de schoonvader v. Witten DELEYN (*André, handelaar, Lippenslaan*) is dezen morgen in een beroerte overleden. Hij is maar 2 d. ziek geweest. SYLVIE (*NEYTS*), die in het hotel (*des Bains, Heist*) werkte en nu nog te Duinb. verblijft bracht dezen middag het nieuws dat de D. Zeebrugge zouden verlaten hebben en naar Knokke komen en dat er Senegaleezen aan de vaarten zouden zijn. Er wordt ook verteld dat Z. Beverland door de Geall. zou bereikt zijn (Goes?). Ileden nicuws gekregen van de rede van GUTT (*De Besluit-Wet van*

oktober 1944 samengesteld door Camille GUIT, minister van Financiën in de regering Pierlot) over de financiële kwestie inzake onze frank. Daar valt niet mee te lachen.

Vervolg 9 oktober

Ik zag dezen namiddag een Italiaanschen krijgsgevangene uit Zeebrugge-Heyst. Hij verzekerde mij dat binnen de drie dagen, eens Calais gevallen, de D. uit Knokke zouden weg zijn, dat de grote D. nu reeds Zeebr. verlieten en hier in den Golf en omliggende kwamen. Mocht het waar zijn. Ik schrijf dit sceptisch, maar wij zullen zien. Ik heb gehoord dat Calais reeds gevallen is. Het zal Duinkerke zijn dat de soldaat bedoelde. EUGÈNE komt daar pas thuis en vernam dat de E. Radio dezen middag zegde dat er aan het bruggenhoofd (Moerkerke, enz.) vreeselijk gevochten wordt. Die soldaat zegde ook dat de huizen & hotels te Heyst geplunderd worden door soldaten die kleeren te kort hebben. 't Zal er daar vreeselijk uitzien als de menschen zullen mogen terugkeeren. Dezen morgen heb ik pessimistische gedachten, nu weerom word ik dan optimistisch gestemd. Ik was heden te 5 1/2 namiddag naar de wed. LOEYS (*Ilazegras*) een kruikje melk gaan halen. De D. soldaten die met de paarden der batterijen (5) daar gelogerd zijn moesten dadelijk inpakken om nog dezen nacht naar Holl. te trekken. Uit Heyst Zeebr. zijn er ook vijf kanonnen door Knokke gekomen. In het bosch is er ook een speciale beweging. Zouden ze toch hier weggaan. Zij moeten in Holland waarschl. gaan vechten. Want de strijd woedt daar erg. VANDENBUSSCHE (*bloemist en buurman van Dr. De Beir, Lippenslaan*) was vandaag te Westkapelle geweest en daar hoorden ze de mitrailleurs aan den kant der kanalen. Men vertelt ook dat er een landing zou geschied zijn in Holland, alsook een inval v. valscherspringers in Tolen (*eiland in Zeeuws-Vlaanderen*). Zoo zouden de D. tusschen 2 vuren komen te zitten. De D. soldaten schijnen erg tegen hun goesting naar Holl. te gaan.

10 oktober (Dinsdag)

De soldaten zijn nog niet vertrokken niettegenstaande het alarm v. gisteren. Dezen nacht hevige strijd in Holl. Ik zag groote lichtfakkels en hoorde vreeselijke bombardementen gisterenavond rond 10 u. Landingen in Holl. in Hoofdplaat en Terneuzen. 10.000 D. ingesloten tusschen Terneuzen & de kanalen. Dezen namiddag tot 15 u. is het hier rustig. Vandaag vernomen dat de klassen 19 tot 24 worden opgeroepen. dan zijn er P, F. en E. (*zonen van De Beir*). Wat een tegenvaller. Nu komt de bevrijding met haar gevolg : waardevermindering van den frank ; soldatendwang - inlandsche broederstrijd en haar en vervolgingsroes, het spook der zware en onvermijdelijke drukkende belastingen ; verdriet van ouders en verwanten wier zonen wellicht zullen moeten vreselijke gevechten meemaken. Gisterennacht 4 huizen stuk gebombardeerd aan GENDRIEN. De menschen daar vluchten weg. Dezen namiddag 2 1/2 u. bombardement op Sluis, o.m. 2 hofsteden in brand geschoten. In de nacht van 10/11 veel gerucht van vervoer op straat. Ruimen ze op ?

11 oktober (Woensdag : bombardement van Sluis)

Rond 2-1/2 - 3 uur 's morgens bommen en vliegtuigen in de richting Westkapelle. In den voormiddag buitengewoon geweldige beroering in de lucht. Veel bommen langs de kant v. Westkapelle dat gisteren in het dorp gemitrailleerd werd. Ik weet nog niet (12 u.) waar ze gevallen zijn. Bombardementen gaan nog steeds voort. Voortdurend zijn er veel vliegtuigen in de lucht. Er wordt gedurig gebombardeerd & gemitrailleerd naar het schijnt boven Sluis & omgeving. Morgen weten wij daar misschien meer over. Tusschen 4 1/2 en 5 u. n.m. zijn er enorm opeenvolgende formaties (*van Canadese Typhoons*) die boven Knokke ronddraaien, maar hier gebeurt goddank niets. In Holl. (Sluis en missch. Westkapelle) is het één gedonder van bommen en van zwaar mitrailleur geschut. Het zal daar vreselijk zijn. Ik ben nieuwsgierig om daar meer bepaalds over te vernemen. Een geluk dat hier bijna alles «gesprongen» is, zonet was Knokke gewis vernietigd.

11 oktober : 9 u. 's avonds

Sluis is verschrikkelijk geteisterd. Ik heb het stadje zien branden vanop het dak v. 't hospitaal. Een zeer uitgebreide brand. Een man die rond de middag nog in Sluis was, kon door de vele straten niet meer door. Alles was in puin. Ik weet nog niet hoeveel menschen er dood zijn. Heel den nacht kanonvuur. Deze morgen 12/10 rond 7 u. (avond) opnieuw verschillende vliegtuigen over Knokke. Ze mitrailleurden naar de batterijen in de Golf. Er zijn bommen gevallen aan de kerk

van St.-Margaretha (op de bibl). Gisterenmiddag zijn er heele formaties bombardiers over Knokke gekomen naar Holl. toc. En kort nadien teruggekeerd zonder bommen te werpen.

12 oktober (Donderdag)

Men vertelt dezen morgen dat ze naar Breskens gingen maar dat Breskens in handen der Geall. reeds zou geweest zijn, zoodat zij niet gebombardeerd hebben (niet waar). Een staaltje der ellende. De broer v. COLNS (Achille) uit de St. Jorisstraat, die van Moerkerke Molentje gekropen (bijna zonder kleeren en blootsvoets) tot in Lapscheure, langsheen de dijk der vaarten. Bij hem was een vrouw die twee dagen bevallen was, in haar onderrok gelijk ze uit haar bed gesprongen was. Dan hebben ze in Lapscheure in een pul moeten liggen om zich tegen de bommen te beschermen. Gisterenavond heb ik met EUGÈNE en Dr. A. DE DECKERE en VAN ONGEVAL. (Dr. Fr.) een meisje uit Oostkerke v. appendicitis geopereerd. Men had ze op een kar door het water naar Knokke gebracht. Wat zal er nu verder gebeuren? In den namiddag 10 obussen op het casino. Geen personen gekwetst. Rond 4 u. bombardement met wschl. het station voor doel. Doch de granaten gevallen in de Lippenslaan in het spekkenwinkeltje van de SMIDT'S (Lippenslaan), die daar juist verhuisd waren, daar er in de morgen juist voor den begrafenis v. LAMBRECHT (Gabriel, schoonvader van Willem Deleyn) twee obussen gevallen waren, één in de kerk en in de bibl. aan de kerk, een ander in het koor v. St.-Margaretha. Opnieuw 3 gekwetsten (2 licht), 1 man uit Heyst (CH. BUICKE, 28 j., vader v. 1 kind) verschrikkelijke verwondingen aan de r. knie, een granaatsplinter in de maagstreek - groote inwendige bloeding - de maag op 2 plaatsen geperforeerd. Is gestorven op de operatie waar Dr. MATTHELAER hem met mij en nog andere dokters heelkundig behandelde. De bevolking leeft onder den druk en vrees.

14 oktober (Zaterdag)

Gisteren naar Westkapelle vleesch gaan koopen, doch alles was verkocht. Dezen morgen om 3 1/2 accouchement in hospitaal van een vrouw uit Moerkerke : 11de kind. Keering (*geneeskundig uitwendige handeling waarbij de fetus die verkeerd ligt, in normale positie wordt gebracht*) onder chloroform. Zeer goed gegaan. Om 7 u. per fiets en met mijn botten aan terug naar Westk. Opnieuw geen vleesch. Toen ik daar was tegen GENDEBIEN'S (Westkapelle, kant Sluis) zijn er wel 1000 bombardiers & jagers overgekomen. Ik zat daar niet gerust want die plaats heeft veel bommen gekregen. Verschillende huizen zijn daar verwoest. Er was wechom geen vleesch. Wanneer ze gisteren naar Lapscheure gemitailleerde koebeesten gingen halen werd de groote baan uit de lucht gemitailleerd ; zodat de voerman niet verder dan Lapscheure doorgereden is. In de voornacht lichtfakkels & zwaar bombardement in Holland. Vandaag was een zekere WEEMAER uit Sluis bij LIEVE gekomen. Heel het stadje is verwoest. In tegenspraak met wat verteld werd zijn er slechts 29 dooden gekend ; de gekwetsten kwamen niet ter sprake. WEEMAER zelf heeft de stukken en brokken lijk van den pastoor van Sluis bijeen verzameld (*samen met enkele gedode Knokkenaars, gekist door De Feijier van de St. Pietersstraat te Sluis en afzonderlijk begraven, naast een massagraf. Reijne, S.P. - Oorlog over Sluis, z. datum, bbz. 119-120*). De familie GRAHAMME (Amrobank, Sluis) zit nu tezamen. 60 % der bevolking van Sluis (1100 zielen) is alles kwijt. Volgens wij vandaag vernemen zijn Hoofdplaat en Biervliet genomen. In tegenspraak met geruchten die donderdag verspreid werden zijn de Geall. niet teruggeslagen geweest. Deze middag rond 1 1/2 u. weerom heele eskaders vliegtuigen over Knokke waar goddank het vandaag nog rustig is. De Sluizenaars zijn niet te spreken over het onmenselijke bombardement. De herhaalde bombardementen en het mitrilleeren van hun stadje. Zij vinden die genadelooze manier van handelen barbaarsch en onmenselijk.

Wanneer zal ik het geluk hebben U allen weer te zien, of misschien zullen E., P. en P. (zonen van Dr. De Beir) reeds ingelijfd zijn en vertrokken zonder mijn zegen. Dagelijksch bid ik veel voor hen. Pol COSART (Apotheker, Lippenslaan) is een brave ziel. Hij devouert zich buitenmate voor de gekwetsten. In levensgevaar hielp hij den sukkelaar Dr. ALEXANDER (*ferôme, leed aan Multiple Sclerose*) goed verhuizen en dag en nacht helpt hij in het hospitaal. 't Is nu 2 u. Ik hoor juist 2 zware ontploffingen in de verte. Waar wordt nu gebombardeerd? Ik heb geen goesting dezen namiddag naar Westkapelle te gaan. Die weg is niet zonder gevaar (daar werd vroeger de vrouw van VAN RAEPENBUSCH (*geb. Rachel Butaye*) gedood). Volgens WEEMAER (Sluizenaar) heeft de dijkbreuk aan de vuurtoren van Westkapelle (Holland) verschrikkelijke overstroomingen in Walcheren veroorzaakt. Het zee water staat er 6 m. hoog. Van Westkapelle staat alleen de toren boven water.

De huizen in den vloed verslonden. Ze schatten op 9000 menschen die in Walcheren verdronken zijn. Dat noemen ze de bevrijding en «casser des œufs pour faire une omelette!» Foci! De familie (2 zusters) van Dr. D'HONDT (Honoré, Maldegem; was samen met Dr. De Beir in Zeist, Ned., tijdens W.O. I) waren naar Oostburg moeten vluchten. Dat vernam ik van Middelburgenaars. Zij zullen daar ook wat beleven. En wat zal er aan den overkant van het kanalenfront niet vernietigd en verwoest zijn. Ik heb vandaag een drukke morgen gehad van 3 Va tot 1 Va n.m. Nu heb ik een kopje gedronken en een slecht sigaretje gerookt. Daarna een 1/2 u. ingedommeld in den zetel. LIEVE (Mattelaer-De Beir) was dezen morgen zeer mistroostig: geen der 2 werkvrouwen was gekomen. Dezen namiddag is RACHEL van 't hotel (des Bains, Heist, dienstmeid) komen, schoonmaken, gelukkig. Maar 't is hier geen leven met al dat werk en dien kinderlast. Ik zal blij zijn als mama hier zal terugzijn en ons leven meer normaal zal kunnen verlopen. Wanneer ik zoo bezig ben het een na het andere naar te pennen, schijnt het mij dat ik met U ginder spreek. Wanneer gij deze blz. zult lezen zult ge met mij al deze droevige onrustige dagen als het ware kunnen beleven. Had ik nu maar één van onze sigaren uit Rixensart! En kon ik eens dezen nieuwen tabak keuren en proeven! Laat ons hopen dat dit weldra mogelijk zij! Deze opmerkingen van «Pallieteriaanschen aard» (*Pallieter was de koosnaam van Dr. De Beir*) laten verstaan dat ik noch moed noch hoop op betere tijden verlies! Ik heb nog 1 flesch bourgogne in de kelder. Die hoop ik te ledigen als wij uit de val geraken! Veel kanongeschut in de nacht van 14 op 15/10. Ontploffingen niet verre van Knokke. Misschien te Heyst.

15 oktober (Zondag)

Rond 10 u. veel vliegtuigen over Kn. Dezen morgen heeft de pastoor v. Heyst (*E.H. A. Masschelein*) fijn en gevoelig gepredikt voor zijn volk in onze kerk v. Heilig Hart. Een prachtig wel doordacht sermoen waarmee hij zijn volk getroost heeft en aangemaand tot berusting in Gods Voorzienigheid tot beternis van hun leven, tot meer eenvoud in hun leven en noodwendigheden, tot gelatenheid, enz. Een sermoen rijk aan gedachten en naar de ware leering der kerk, waar en aan de werkelijkheid aangepast. Ik verneem daar pas dat de Geall. over het kanaal van Stroobrugge (*splitsing kanaal van Schipdonk en afleidingskanaal aan de grenspost Maldegem Aardenburg*) een sterke brug geslagen hebben waar zij met zware tanks over kunnen. Misschien geraken wij eerlang uit de val. VAN CLEE (*Lambert, podoloog, Tennispad*) vandaag naar Sluis geweest. Volgens hem zijn er daar 44 dooden en een 10 tal gekwetsten. De kerk van Lapscheure 20 obussen gekregen. Dezen namiddag obussen tusschen Driewegen (*kruispunt in de Smedenstraat*) en de vaart (*Isabella-vaart*). In de Bremlaan hebben de menschen heel den namiddag in den kelder gezeten. 's Nachts obussen aan den Graaf Jansdijk niet verre v. D'HOORE's (*Hector, aan 't Kalf*). Verschillende keeren zwaar artilleriegevecht gehoord, veel lichtsignalen in de lucht. De Nieuwstraat kreeg ook obussen. Geen persoonlijke ongelukken.

Nog den 15 oktober

De hoofdverbandplaats v.d. Duitschers van Den Hoek (*Ned*) tot aan Breskens komt naar Knokke. De kleine brug van Houcke hebben ze vandaag opgeblazen. De nieuwe is reeds lang vernietigd. De bruggen van 't Sas v. Heyst zijn ook opgeblazen. De D. schijnen te concentreren in «Tobrouck» (*in Zwinbosjes*). Lapscheure is dus opgegeven. In Heyst zijn geen soldaten 15 meer. De Kommandatur v. Duinbergen is opgeheven. Deze in Knokke bestaat nog. Dezen namiddag is het kalm geweest. Vandaag hebben de D. in Knokke verschillende batterijen geplaatst (dat loopt in den mond).

16 oktober (Maandag)

Vandaag Knokke kalm. Vernomen v. PRIMUS dat Lapscheure (*Primus Lippens is afkomstig van Lapscheure*) vorige nacht plat gebombardeerd is; ook Oostburg en Groede; dat de Eng. met zware tanks over Stroobrugge zouden zijn? En in verbinding met hun troepen rond Hoofdplaat; dat zij Watervliet bezetten.

17 oktober (Dinsdag)

Nacht & voormiddag vrij rustig. Rond 1 1/2 drie jagers over Knokke mitraillleerden het sparrenbosch & Gr. Jansdijk aan D'HOORE'S waar men bezig was het pas zeer beschadigde huis te herstellen. Twee afgrijselijke gekwetsten: Jan VERBOLW (*Hazegrasstraat*), een zekere BOUILLON (*28 j., vader 1 kind, Jérôme, Sebastiaansstraat*). Deze laatste dadelijk dood. Verbouw nog in het hospitaal gebracht, maar er kon geen hulp baten. De kleine obus van het boordkanon was in het lichaam opengebarsten. Bouillon was omzeggens de helft v. zijn hoofd weggeschoten. Daar op die plaats was geen enkele soldaat en geen de minste militaire stelling. De menschen van 't Kalf zijn zeer

zijn zeer misnoegd, hetgeen te begrijpen is. Ik durf niet buiten komen als er vliegtuigen overkomen. Verschillende menschen v. Westkapelle, Sluis & Lapscheure zijn aldus dood of gekwetst.

18 oktober (Woensdag)

Munitiedepot gesprongen. Bij GENDEBIEN zouden ze ook alles doen springen hebben? In de «Normandie» wordt er gekookt voor 100 soldaten die sedert gisterenavond terug zijn. Zij hebben 3 schapen & vleesch aan de burgers gegeven. Ik weet dit door zekeren THIRYN (*onbekend, een patient van Dr. De Beir*) die er vleesch van gekregen heeft. IJzendijke genomen sedert 15/10 's avonds. Vandaag 12 u. Ik ben juist aan het schrijven. Vliegtuigen die boven ons huis mitrilleren. Vandaag helpen opereren. Fernand LANNOY gemitrailleerd in het linkerbeen aan Schapenbrug dezen middag (*geamputeerd door Dr. E. Mattelaer, later schoenmaker in de St-Jorisstraat*). Obussen gevallen aan het Smisje (*Kalf*). En in de omgeving der statie. Heel den dag door artillerievuur & vliegtuigen (mitrilleren). De vrouw v. Henri-Frans DE VINCK (*geb. Livina Blomme, Oosthoekstraat*) was in haar tuin, vluchtte in het W.C. Het huis werd door een granaat getroffen in den namiddag. Men ging op zoek en vond de vrouw in de aalput verminkt en verdronken.

19 oktober (Donderdag)

Verleden nacht zeer zware ontploffingen gehoord. Ik weet niet waar. Veel soldaten te Kn. gearriveerd. Wat staat ons nog te wachten? 't Is hier een gaan en keeren van soldaten die van 't front in rust komen en terug naar het front in Holl. trekken. LIEVE neemt vandaag een nieuw werkmeisje (18 j.).

20 oktober (Vrijdag)

Dezen nacht v. 12 1/2 tot 5 1/2 's morgens gedurige artilleriegevechten in Knokke. Veel granaten geschoten, vooral aan de Bremlaan waar een kind v. Heystsche vluchtelingen gedood en de vader ijselijk gekwetst werd. Deze vorm. rond 10 1/2 u. vliegtuigen boven Kn. Centrum. Zwaar geschut. De granaatstukken vielen in de straten. Bommen in de Bremlaan en rond Jan D'HONDT'S. Wij gaan als het God belieft vannacht in den kelder slapen. Wat een miserie. Ik heb sedert 12 1/2 u. niet geslapen. EUGEEN is naar het hospitaal geweest dezen nacht voor den gekwetsten uit Heyst. Rond 11 1/2 u. granaat gevallen door het dak van den ijzerwinkel DE VULDER (*Cyrille, Markt*) en nevens ALLARY'S (*Achille, houthandelaar*) in de Parmentierlaan. Geen personen getroffen. Men verneemt dat de Geall. dicht bij Sluis zouden zijn waar de D. tegenstand bieden. Al de gekwetsten en serieuze zieken in de Kolonie moeten vandaag nog in de kelderingen worden overgeplaatst, alsook de operatiezaal. Reeds 2 x tusschen 3 en 4 werden er splintergranaten boven Kn. Stad, waarschijnlijk komende van over Zeebrugge, afgevuurd. Geweldige ontploffingen die ons naar den kelder deden vluchten, ook voorbijgangers kwamen binnengevlucht. Gaat het ons hier niet gebeuren gelijk het te Heyst geschied is? En zeggen dat hier in het Centrum van Knokke geen soldaten zijn en geen gevechtsstelling. Ik stond juist gereed om naar een zieke te gaan maar ben gauw binnengesprongen en wacht tot ze stil zijn. Maar voor hoelang? 't Is zeer gevaarlijk op straat te loopen. Ik vernam dat Breskens zou genomen zijn. Dan zitten ze ingesloten. Ik durf vandaag niet naar 't Kalf te gaan of Gr. Jansdijk of door het bosch. Daar is het nog het meest gevaarlijk. Gedurig ben ik met U ginder in Rixensart & Brussel bezig. Wat zult gij allen met schrik & vrees zitten wanneer gij door radio of anders, nieuws hoort. Persoonlijk blijf ik kalm en gelaten in mijn lot hopende dat God mij of voor U zal sparen en dat wij onze woningen toch nog zullen behouden. Ofschoon ik doodgraag ginder bij U zou zijn, ben ik anderzijdsch toch tevreden op mijn plaats te zijn gebleven voor onze belangen en ook voor de bevolking. Knokke telt nu ruim 18.000 inwoners - doch dezen namiddag blijven de straten ledig.

21 oktober (Zaterdag)

Den verleden nacht hebben wij den geweldigsten nacht beleefd sedert wij ingesloten zijn. Van 8 1/2 's avonds tot 6 u. in de morgen was het een onophoudelijk bombardement - zoemen van vallende granaten - geweldige ontploffingen - alsof hemel en aarde ging vergaan. Toch voelden wij ons knusjes rustig in onzen te vertrouwen kelder. Maar aan slapen kon er omzeggens niet gedacht worden. Goddank, onze omgeving bleef ongeschonden - een granaat in de Parmentierlaan. Verder werd het bosch en het Binnenhof gedurig beschoten. Dezen morgen ben ik rond 9 u. naar 't Kalf geweest. De polderweg is lelijk geteisterd, 4-5 huizen onbewoonbaar. Idem de Ceuvelhoek. Aan de hofstede v. Fons DE GROOTE, Kalfstraat (*thans J. De Vischstraat*) werd een batterij getroffen. Ge kunt denken hoeveel projectielen daar gevallen zijn. Verder op het Kalf is het erg toegegaan. De stallingen van

VANDEVIJVERE (*Graaf Jansdijk*) liggen in puin (17 koebeesten dood). Ik weet nu (1 u. v.m.) nog niet hoe het verder verlopen is op Oosthoek en Hazegras en in 't Zwin. Wij hadden de indruk dat het Zwin (*Tobroeck*) erg zijn part heeft gekregen. De Nieuwstraat overal veel granaten. In Oostkerke zouden ze over de vaart zijn. Breskens genomen enz. (dat weet ge door den radio zo goed als wij). De D. zitten nu in een kleinen hoek tussen Zeebrugge - Oostkerke - Sluis. Aardenburg is genomen. Oostburg ingesloten. Voortdurend hoorden wij het kanon. Wellicht geraken wij toch nog gansch uit de klem. Tot nog toe geen gekwetsten bekend, 't is een wonder dat zoo'n afgrijselijk bombardement geen menschenlevens onder de bevolking zou gekost hebben. Twee menschen uit Zeebrugge hebben bij ons in den vestiaire geslapen. In het huis van E.H. DEVRIEND een granaat gevallen. Eén blindganger rechtover COSAERT'S (*Apotheker Pol, Lippenslaan, in de middenberm*) als JOSEPH (*Obdebeke*) met GOBERT (*Dr.*) en CAFMEYER (*meubilering, Lippenslaan*) op de stoep stonden. Ze mogen van geluk spreken dat hij niet ontploft is. De generale staf zou sedert vannacht in den PRINCESS (*hotel, Lippenslaan*) zitten.

Nog 21 oktober

Deze namiddag, vooral aan MEYSMANS (*Cyriel*) hofstede. Aan de hofsteden van VAN PARIJS (*Camiel*) en CAUWELS (*Jan*) op de Vrede rond 3 uren wordt Knokke in de omgeving opnieuw veel beschoten met granaten. Ik zou moeten op visite gaan, maar blijf voorloopig in mijn honk. 't Zal vannacht weerom een dans worden. Vier zeer ernstig gekwetste soldaten in 't hospitaal binnengebracht, 't is een wonder dat de menschen (de Heystenaars) zoo talrijk in groepen op straat staan. 't Zou weleens erg kunnen wezen mocht een granaat in één dier groepen vallen. Ze (*geallieerden*) zouden al door Oostkerke zijn. Ik verwacht verrassingen. Dezen namiddag rond 4 u. ging EUGEEN naar 't hospitaal en zou terzelfdertijd Pelagie D'HONDI' gaan bezoeken. Toen hij op de gemeenteplaats was ontploften er 5 springgranaten boven die plaats en de stukken vlogen boven zijn hoofd. In de Lippenslaan aan CAESSTECKER'S (*handel, Lippenslaan*) ontploften er opnieuw 4 bomkens - gelukkig werd hij niet gekwetst. Hij was sterk onder de indruk van het gevaar waaraan hij blootgesteld was. Te Westkapelle mochten ze, naar men zegt, vandaag vanaf 4 u., binnen blijven. Wij veronderstellen dat ze die gemeente trachten te bezetten. Ze zouden immers door Oostkerke zijn. Knokke zou wel hetzelfde lot kunnen ondergaan gelijk Heyst, verwoesting der huizen door in de lucht ontplofende springgranaten. Ik geloof dat ik morgen zondag niet naar de mis zal gaan waartoe wij ook in deze omstandigheden niet verplicht zijn. Mochten wij toch maar onze huizen ongeschonden bewaren en zelf blijven leven onverminkt ! Rond 9 u. 's avonds werd EUGEEN naar 't hospitaal geroepen voor gekwetsten uit Westkapelle waarvan VAN HOOREWEDER (*Adhèmar, landbouwer, Westkapelle*) den buik opengereten was door een granaatstuk, al zijn darmen lagen eruit (hij leeft nog zondagmorgen en gaat onverwachts redelijk goed - maar slecht na een paar dagen zal men de prognose vast kunnen stellen). Twee anderen niet levensgevaarlijk gewond. Nog 3 andere Westkapellenaren - waaronder een zekere GROOSMAN (*Raymond, Sluizenaar*) gedood. Toen EUGEEN op weg was naar 't hospitaal werd er 2 keeren vervolgens een vlaag springbommen over Knokke geschoten. LIEVE lag met angst en ik was zeer bezorgd met EUGEEN. Goddank verliep alles zonder ongevallen, 't is gevaarlijk op straat. In de nacht van zat. op zond. dikwijls artilleriegevechten. Rond ons huis niets. Maar het Kalf en de Oosthoek hebben het erg te verduren. Daar zijn reeds veel huizen getroffen.

22 oktober (Zondag)

Het legerbericht der geallieerden zegt niets belangrijks o.a. dat Zeebrugge geëvacueerd heeft. Dat zijn vijgen na Paaschen. Zeebrugge is reeds meer dan 3 weken verlaten. Sedert dezen morgen tot 2 u. is het muisstil. Ik heb het dezen morgen druk gehad o.a. een curettage bij L.C. (?). Gisteren 3 dooden te Westkapelle. DUMARE, GROOSMAN en een derde wiens naam ik niet ken. Vandaag de kleermaker DOBBELAERE (*Westkapelle*), éclat in buikspieren - peritoneum (*buikvlies*) niet geperforceerd, femurbreuk (*dijbreuk*) en een schrapnell in enkel. Breskens is nog NIET genomen in strijd met wat hooger gezegd werd. Een schrapnell op het huis van COSARI (*kruidenier, vader van apotheker Pol*) aan de markt. De Oosthoek is erg geteisterd. Dezen avond rond 5 u. was ik in de «Ganda» (*hotel, hoek Lippenslaan-Zoutelaan*) ; een schrapnell ontplofte boven het hotel hoog in de lucht. Wij waren erg verschrikt. Gelukkig niets gebeurd. Laat in den avond werd in 't hospitaal een gekwetste (schedelbreuk) binnengebracht en kreeg VAN HOOREWEDER een inwendige bloeding waarvoor hem een bloedtransfusie werd gedaan.

23 oktober (Maandag)

In de nacht werd er niet veel geschoten. Ik heb goed geslapen van 9 1/2 tot 6 u. ! 't Was rustig rond 8 1/2 en ik vond het best mijn patiënten te gaan bezoeken. Doch in een 1/2 uur werden er 2 x granaten boven Knokke afgeschoten en dan was het «sauve qui peut». Gelukkig was het verre van mij maar men weet niet waar het gebeurt als men 't kanon hoort afschieten. En wanneer men op zijn fiets zit, heeft men quasi geen tijd om zich plat op de grond te leggen of ergens binnen te springen. Een blindganger op de koer van 't klooster (*Katk. Meisjesschool*). Breskens en het Fort v. Breskens zijn volgens het G. A. legerbericht definitief genomen. Al de boomen op den grooten betonweg van Sluis naar Oostburg zouden volgens men zegt, afgezaagd en over de straat gelegd zijn om de doortocht der Geall. te bemoeilijken. De boomen zijn ook afgezaagd tot aan Westkapelle. Een blindganger viel op den koer der nonnenschool. Een tweede granaat zou in de gebouwen ontploft zijn en 2 klassen vernietigd hebben. De bevolking is misnoegd & ongeduldig, omdat ze niet komen en vooral omdat we geen de minste bewegingsvrijheid hebben. De wegen naar Het Kalf en de Oosthoek worden vermeden als de pest. Veel meisjes die in het hospitaal hielpen mogen niet meer komen werken bij de gekwetsten. Hun ouders durven ze niet meer op straat laten gaan. Zaterdag laatst waren er 5 verwonde soldaten in 't hospitaal gebracht waarvan er één overleden is. Die arme dutsen lagen daar te wachten op de Duitschen dokter. EUGEEN was zaterdag naar de Kommandatur geweest en vernam daar dat de D. Oberarzt zou komen om ze te behandelen.

Vervolg 23 oktober

Er lag o.a. een soldaat met zijn been ijselijk verminkt & afgesnoerd te wachten op zijn chirurg. 't Was ellendig om te zien hoe ongelukkig die jongens waren. Ze lagen alleen in een groote zaal der Kolonie (*in de kelders was er voor hen geen plaats meer*) en in een hoek van de zaal lag het lijk v. den gedooden soldaat op een berrie achter een windscherm. de zwaar gekwetste zei : «de grooten spelen Krieg... zoo ver mogelijk van het gevaar en wij, simpele lui, worden verminkt en gedood... en waarom ? Onze toestand is immers reddeloos.» Sedert gisteren komt er gedurig een R.K. der D. gewonden naar Knokke overbrengen, naar de alhier ingerichte verbandplaats. Hoelang nog blijven wij hier afgezonderd ? Hoe dikwijls heb ik dit in mijn dagboek sedert 2/9 opgemerkt ? Wat moet gij ginder ongerust zijn ! Wat is er met onze diensplichtige jongens gebeurd ? Hoe gaat het met de studie v. W., P. & P. (*zonen*) ? Al belangen waarover ik mij bekommer. EUGEEN blijft nu 's nachts in de Kolonie (*Albertlaan*) slapen. Ook een priester blijft daar elke nacht. Sedert 4 dagen ga ik niet meer naar D'HONDT'S. Ik ga maar op straat als het wegens dringende beroepspligten is. Tusschen 7-8 u. 's morgens schijnt er het minste gevaar voor bombardementen te zijn. In onzen kelder voelen wij ons veilig. Deze n.m. twee grote bombardiers boven Kn. Er wordt veel gemitrailleerd. De Geall. zouden tot aan «Draaibrug» (*kruispunt tussen Sluis en Aardenburg*) zitten. Schoondijke (*voorbij Aardenburg*) ook in handen der Geall. Heyst werd dezen n.m. door de Geall. beschoten. De sluizen van Heyst, in strijd met vroegere geruchten, zijn niet in handen van de Geall. Oostburg, zeer sterk verdedigd, zou door de Geall. omsingeld zijn. Gisteren zouden 5 Canadezen krijgsgevangen genomen zijn aan «Den Pelikaan» (*herberg*) op den weg naar Dudzeele.

24 oktober (Dinsdag)

Den laatste nacht rond 3 1/2 begon een geweldig bombardement naar Holl. toe. Rond 5 1/2 is er 2 x een tamelijk lang trommelvuur geweest. In den v.m. hoor ik zeggen dat Breskens terug in handen der D. zou zijn. In de St-Jorisstraat en in de Judestraat zijn 2 huizen door granaten getroffen. Sluis is sedert dezen morgen ingenomen. Bij de Wed. LOEYS (*Hazegras*) hoorde ik vanmorgen dat het dorp v. Westkapelle grootendeels onbewoonbaar is ten gevolge v. bombardementen der Geall. kanonnen. Vandaag dus slecht nieuws met het oog op onze bevrijding, die wellicht ten koste v. veel verrassingen en menschenlevens voor Knokke zal geschieden, bijzonder indien de aanval langsom Zeebrugge moet geschieden. VAN HOOREWEDER dezen morgen in 't hospitaal overleden. 't Is hier een hele sukkeling met kleingeld. De briefjes v. 50, 20 en 5 fr. worden door de menschen verzameld en weggestoken. Vandaag heb ik aan de gemeente 10.00 fr. uitgewisseld. Ze heeft geen kleingeld meer om de steungerechtigden uit te betalen en zal weldra noodgeld moeten maken. Al de patiënten betaalden meestal altijd met een briefje van 100 fr. Een boer wou een zwijn verkoopen mits betaling met briefjes van 50 fr. Waar gaat dat naartoe.

Nog 24 oktober

Dezen namiddag een lekkere flesch bourgogne gedronken bij Lieve CHIELENS, die haar karre

geklaaid heeft. COSAERTS (*Lippen slaan of markt*) hebben 2 x een bom gekregen. Veel schade. Dezen n.m. vertelt men dat Breskens terug in handen der Geall. zou zijn (als 't maar waar is).

25 oktober (*Woensdag*)

Heel de nacht langs alle kanten kanon- en tankgeschut gehoord. In Knokke wederom granaten gevallen nevens Jos VIAENE aan 't kerkhof. 't Is nu ! Ou. Weerom gedurig schieten aan de frontlijn. EUGEEN doet dezen morgen een groote operatie in 't hospitaal. Hij gebruikt instrumenten hem door den D. Oberarzt geleend. Mijn hoop is weerom zeer flauw. Als er in 't kort geen verandering komt, blijven wij hier heel de winter zitten met onze bevolking van meer dan 20.000 personen en dan komt er groote nood ; zonder te spreken van het gevaar der bombardementen. Gehoord dat er in het binnenland gebrek aan eten is. Geen electriciteit, geen verkeer, enz. Ge zult ginder te Rixensart ook wel tobben. Hier is er gedurig vleesch te krijgen v. gemitrailloerde beesten (koeien & paarden). De Geall. zouden in Oostkerke zijn volgens hun communiqué. Zij waren gisteren in het klooster v. Sluis op den weg naar St-Anna-ter-Muiden. Volgens het Eng. communiqué verzamelen de D. tusschen Knokke & Zeebrugge. Dat is niet juist. Er staan daar wel hier & daar batterijen maar de meeste soldaten zitten langs den kant v. Oosthoek & Kalf waar het veel gevaarlijker is dan in Knokke Dorp. De overstroming vermindert niet. Ik wacht nu op het legerbericht van vandaag om te hooren of het wel waar is dat Breskens opnieuw door de Geall. veroverd is. De vluchtelingen zijn medelijdenswaardig. 's Avonds rond 6 u. ziet ge ze langs de straten met slaapgerief naar de kelders trekken, waar zij in zekere gevallen opgestapeld liggen. Ik hoorde vandaag van een kelder waar 45 menschen den nacht in overbrengen. Ik heb omzeggens geen werk in 't hospitaal. EUGEEN is de chef. Dr. DE DECKERE verblijft daar dag en nacht ; ook Pol COSAERT (*apotheker*). Dat is misschien voor mij best dat ik 's nachts niet veel op straat moet loopen. Mijn praktijk en andere zorgen nemen ook al mijn tijd in beslag. Een partij boonen staan nog te IJERMANS (*Zoutelaan*) op 't land. Eerst wegens de vele regens, dan wegens het gevaar van bombardementen, heb ik ze niet kunnen halen. Voor enkele kilo's boonen stel ik mijn leven niet in gevaar. Dezen voormiddag waren er Knokkenaren niettegenstaande de reeds v. 7/9 aangeplakte waarschuwing voor doodsgevaar, in het mijnen veld geloopt, aan 't vliegveld om vleesch weg te snijden van gemitrailloerde koeien, en ook om koeien te vangen die daar ook ingeloopt waren. De afbakening der mijnen velden is grootendeels weggeroofd begin september en ook de bordjes met waarschuwing «Minen» en een doodshoofd daarop voor brandhout weggehaald. Vijf mannen waren door de mijnen getroffen en 1 koe dood. Volgens Justin VERHOEST (*Sijjn, pasteibakker*) die den burgemeester kwam verwittigen toen ik juist op zijn bureel mazout was gaan halen (als dokter), waren er 2 gedood, 1 licht en 2 andere erg gewond. Vrijwilligers der pompiers en L.B. (?) zijn er naartoe gespoed om de slachtoffers van hun onvoorzichtigheid en roekeloze begeerlijkheid weg te halen. Verder nieuws krijg ik wel van EUGEEN die naar het hospitaal was geroepen om te behandelen. Te Sluis werden gisteren n.m. rond 4 u. 10 personen gedood (2 ijselijk verminkt, die zijn naar hier gebracht) (*Ed. Krijger en W. Hermans, naar Knokke gebracht door Piet Verhage en Jan Baas, via binnenwegen, de verminkten werden door Dr. Nuttelauer geamputeerd. Ref. S. Reyne, Oorlog over Sluis, bbz 144*) en veel anderen die tezamen verzorgd worden, licht gewond door een granaat die daar gevallen was. In K. zijn er dezen nacht verschillende granaten gevallen en ontploft, doch zonder schade aan personen. Volgens een ziekendrager die dezen morgen uit Sluis kwam zijn daar, in strijd met alle vorige geruchten en affirmaties, nog geen Geall. dezen morgen te zien. EUGEEN heeft niets moeten doen aan de gekwetsten van het vliegveld. Ze zijn alle vijf dood. Ze hebben de getroffenen met de brandladder der pompiers uit 't mijnen veld gehaald. De eerste Canadeesche & Engelsche krijgsgevangenen zijn hier aangebracht vandaag. Ze zitten in een gevangenisbeluik in de Kustlaan (ong. 65 man). 't Is 4 u. p.m. Zeer groote formaties vliegtuigen vliegen over Kn. naar Duitschland, wschl. Wanneer komen de oorlogsmannen tot bezinning ? Gaat het zoo voort, heel Europa moet eraan, zonder te spreken van de andere continenten.

26 oktober (*Donderdag, eerste canadezen in Sluis*)

Dezen nacht werd er geweldig geschoten. Knokke opnieuw eraan. Bij Gust FLAMA, onzen kolonleverancier, een voltreffer door zijn dak. Geheel het huis slechts goed voor verdere afbraak. Bij zeer veel buien tot in de Judestr. veel ruiten uit en pannen stuk. Ook nog granaten bij de Broeders en in den polderweg. 't Wordt tenslotte nog zonder belang de geteisterde huizen te citeren. EUGEEN heeft dezen nacht zijn achtste been afgezet van een Westkapellenaar. Gekwetsten toegekomen uit

Sluis. De Geall. zouden in Groede zijn. Tot nog toe zijn er geen personen in de kelders geweest, maar op straat is het gevaarlijk. Daar gebeuren de ongevallen binst de dag. Gisteren geen legerbericht vernomen. Ik zit te hunkeren naar nieuws. EUGEEN slaapt nu elken nacht in 't hospitaal. Moet er nu weer gaan opereeren (9 u.). Is doodmoe. 't Wordt bijna een gemeenplaats over dooden, gekwetsten en operaties te schrijven. Ik zal mij in 't vervolg aan zoo kort mogelijk bondige citaten houden - zolang ikzelf bij de slachtoffers niet ben, wel te verstaan !

26/27 oktober

In den nacht van 26/27 oktober voor de 2de maal granaten gevallen op de stellingen van Jan D'HONDT (*Graaf Jansdijk*). Een koe dood - geen personen gekwetst. De nacht is tamelijk rustig geweest. Heden brief aan B'MA (*Bonne Maman Baervoets in Ukkel*) en een kaartje aan MAMA (*echtigenote, te Rixensart*) gestuurd. Zullen ze terecht komen ? Dezen morgen (27) tot rond 11 u. geschut te hooren.

27 oktober (Vrijdag)

Oostburg is eindelijk genomen, ook Breskens en zijn fort. Vandaag vernomen dat de Geall. in Zuid-Beveland binnen zijn op weg naar Goes. De D. zitten dus hier nog in een klein hoekje tussen de Noordzee en een lijn gaande van Heyst - Knokke - de vaarten - Sluis - Oostburg - Breskens. Op het oogenblik dat ik dit schrijf 4 1/2 u. zijn er ineens een 26-tal granaten die boven ons kwartier ontploffen met een ijselijk geduis. MIMI, (*kleindochtertje*) lag in een bedje in de keuken. Ik vluchtte met HAAR en RACHEL (*dienstmeid*) dadelijk in de kelder. Gelukkig is er bij ons niets gebeurd, maar 't was akelig en benauwend. Encore un mauvais moment de passé. Deo gratias. Waarom toch gedurig schieten boven onze stad ? Er zitten hier omzeggens geen soldaat in de omgeving. Op verschillende plaatsen vielen granaten : aan Clara DAMMAN's (*vroedvrouw, medewerkster van Dr. De Beir*) en op het dak van hotel Beau-Site in de Lippenslaan - aan VANDE WALLE'S in de Duivoolstr. - aan het huis van architect HEYNEMAN in de Elisabethlaan - in de Nieuwstraat. LJEVEKE was aan LANCKRIET'S (*Hazegras*) toen een granaat ontplofte op de hoek v.d. Pierslaan en de Lammoralstr. Wat een boel ! De D. Arzt v.d. verbandplaats is pas hier geweest bij EUGEEN. Een fijne brave man van 60 j. oud, was geplaatst in Hamburg. Heeft 3 familieleden verloren. Hij was erg onder de indruk v.d. omstandigheden. Hij zei ook dat ze hier volkomen ingesloten zaten en dat Breskens in handen der Geall. is. Hij is zeer tegemoetkomend geweest voor ons hospitaal. Eug. is er zeer mede ingenomen. Hij had medelijden met dien man. Volgens hij meende zou de miserie hier nog wel 2-3 weken kunnen duren. Zij hebben veel verwonden in hun Lazaret. (*Dr. ADELKEMPER*)

28 oktober (Zaterdag)

Dezen nacht moest ik bij een kind op de Driehoeksplaats. Onderweg begonnen ze te schieten en vielen bommen. Ik klopte ze en heb geloopt met den schrik op het lijf. Deze morgen het bilan : 2 dooden : 1 verpleegster uit Heyst en de vrouw v.d. schaper MAERTENS - alle 2 op den Vrede. 2 gekwetsten uit Sluis in 't hospitaal gebracht. Rond 9 1/2 vliegtuigen en mitrailleurs over Knokke. 't Is zeer mooi helder weer. 't Zou vandaag erg kunnen worden. In de Smedenstraat rond het hof D'HOORE staan er zeer veel kanons. De wegen Westkapelle - Sluis en naar den Vrede over Jan D'HONDT'S zijn gemineerd. Westkapelle - Sluis, deze weg staat onder water. Het is absoluut onmogelijk onze hoek te verlaten. In den Golf staan er ook veel batterijen - alle uit 'Holl. enz. teruggetrokken. EUGEEN heeft dezen voormiddag het been afgezet van mevrouw DUBOIS (?) uit het Zoute. 's Namiddags granaat in bakkerij VANDEVELDE (*Louis, bakker*) Lippenslaan. Geheel den 28sten gedurig bombardementen. Vooral op den Golf uit Zeebrugge wschl. 't Is zeer gevaarlijk buiten te zijn. IK blijf thuis. De geall. zijn binnen in Z.-Beveland op 2 plaatsen. Het communicé zegt om 1 u. dat ze optrekken naar Cadzand. Dr. EVERAERT kwam mij halen voor een consultatie. Ik ging niet meer daar er geen hoogdringendheid was. Hij ging alleen (te 4 u.) toen hij aan Stijn VERHOESI'S (*Justin, pasteibakker, Dumortierlaan*) was sloeg er een granaat stuk nevens hem. Hij heeft dan daar 1 uur in den kelder gezeten, is bij mij teruggekomen en heeft daar nog bijna 1 uur met mij en LJEVE en de kinderen in onzen kelder gezeten. Er vielen gedurig granaten - splintergranaten rond de kerk en in den golf. 't Is nu 5 1/4 u. en er wordt nog gedurig geschoten. Er is mij weeral de dood van een vrouw bekend. Wat zal er dan gebeurd zijn ? Waarom beschieten de Geall. gedurig Knokke, stad waar er geen soldaten zitten ?

29 oktober (Zondag)

Deze nacht van 28/29 geweldig zware bomb. en trommelvuur. Dit laatste in 'Holl. Idem rond 2 u.

's morgens. Er zijn dezen morgen een groep soldaten met ransel & veldkeukens in de garage VAN DEN HOUDT (*garage, Lippenslaan*) gekomen die zich gewis teruggetrokken hebben. Men zegt dat er hier onderhandelingen zouden zijn om den strijd te staken. Laat ons hopen dat het waar is, maar er wordt toch nog geschoten, 1 u. v.m. EUGEN is nog niet thuis ; die zal misschien meer nieuws weten. Heel den dag door gedurende beschietingen van 4 tot 5 u. A, de geweldigste beschieting die wij ooit moemaakten. Ik bleef weg. Als ik schrijf, een bom in de kerk op het orgel onder het lof. Eén man gedood (dicht aan de kerk). Zijn jongetje kwam hier binnengevlucht en heeft in onzen kelder gezeten. Zeer veel bommen gevallen & gedurig mitrailleur. 't Was een ware hel. Wij zullen wel horen wat er gebeurd is.

30 oktober (Maandag)

14 gekwetsten gisteren in 't hospitaal gebracht o.a. de beenhouwer van 't hotel, zekere ROSSEEL - zijn door een granaatscherf gekwetst. EUGEN heeft zijn weg niet moeten nemen. Ontelbaar zijn de huizen langs de Lippenslaan waar de ruiten uit zijn door den luchtdruk. Verscheidene huizen door vliegerbommen vernietigd, b.v. 3 op de Gemeenteplaats ; 1 in de Smedenstraat, 2 villa's afgebrand. Op zeer vele plaatsen bommen gegooid met diverse gevolgen v. gebroken ruiten, enz. Aan den Meuling (*hotel, Alberplaats*), aan het Binnenhof (*tussen Zoutelaan en Elisabethlaan*) is het verschrikkelijk geweest ; in de Zoutelaan enz. Dezen v.m. sinds 1 u. ongebroken mitrailleurende vliegtuigen boven onze gemeente - tot rond 1 1/2 de stad ligt vol glasscherven. Rond het kruispunt aan het Tennis Hotel is het erg geweest. Daar zijn een zestal breede diepe bomputten zoodat er geen wagen meer doorkan. Het Links Hotel (*hoek Zoutelaan-Elisabethlaan*) is onbewoonbaar. Idem Tennis Hotel, St. Andrews aan het Engelsch kerkje : ook een zware bom gevallen. In dezen laten namiddag is het volstrekt kalm. Geen vliegtuigen noch geschut. Wat zal de nacht brengen ? Ik hoop dat binnen de eerste dagen de strijd hier zal geëindigd zijn. Ik kan mij voorstellen hoe gij ginder verre van alle oorlogsrumor verontrust zijt en over ons bezorgd daar gij ongetwijfeld gedurig de legerberichten van de Radio hoort. Ik ben benieuwd of gij mijn kaart en brief zult ontvangen hebben. Ik heb de verzekering gekregen dat ze doorgeraakt zijn. Als bij een wonder zijn onze huizen tot nog toe gespaard gebleven, geheel gespaard, konden wij ze toch maar bewaren. Over wat er in het bosch en verder naar Holland op zou gebeurd zijn, weet ik niet. De goede vriendelijke PRIMUS moet met eere in dit dagboek geciteerd worden. Dezen morgen heeft hij mij een goeden hutsopot gemaakt, een echt smakelijk gerecht. 's Morgens drink ik bij hen koffie (malt) en dan moet ik geen koud buffet nemen, gelijk voor PRIMUS' evacuatie dikwijls het geval was - en af en toe een smakelijk bereid bord gegeten. De grootvader van JOSEPH slaapt op een brits nevens mij in den chauffagekelder. OSCAR - Joseph's vader - heeft vandaag den kelder in orde gebracht. Ik heb er een goede plaats en een goed bed. Wat zullen wij ons rijk en tevreden achten als wij morgen uit deze hel geraken en onze huizen bewaren ; als wij geen honger en geen koude hebben ; als wij over voldoende verlichting kunnen beschikken ; als wij ons vrij zullen kunnen bewegen. Wij zullen ons aan de nieuwe omstandigheden wel weten aan te passen en ons gemakkelijk het gemis van het overtollige kunnen getroosten. Ik verheug mij telkens opnieuw dat onze inboedel en dat MAMA en de kinderen hier niet in angst en gevaar zitten. LIEVE is vandaag van haar schrik bekomen. Nu voel ik best hoe goed onze brave MAMA steeds voor ons allen gezorgd heeft. Zij heeft recht op onze dankbaarheid.

Vervolg 30 oktober

In het begin van de namiddag ben ik met Jos. OBDEBEKE naar de II. Hartkerk gaan kijken. Een grote bomput ligt den muur van achter rechts van de kerk. De muur is beneden doorschoten en vertoont een gapende opening. Er zijn scheuren in de muur en de trap van het Dookaal. 't Was een grote paniek toen de bom viel tijdens het Lof. Het orgel is ook leelijk gehavend. Het huisje van den onderpastoor is totaal onbewoonbaar en zal nu moeten afgebroken worden. In de Dumortierlaan zijn veel ruiten stukgeslagen en als mirakel is er bij ons niets gebeurd ; alleen een mitrailleurkogel op den muur v.h. appartement boven de eerste verdieping terechtgekomen zonder schade te doen. Alleenlijk een zwarte vlek op de muur. Ik ben nog niet in stemming om den helschen namiddag van gisteren te beschrijven. Na het noenmaal zaten we bij Primus kaart te spelen (ik had onzen Rami-club vergast op een kopje koffie en een borrel). Toen de eerste vliegtuigen boven Kn. verschenen heb ik het spel stopgezet en ben naar buitengekomen met de maten om in onze keuken voort te spelen. De vliegtuigen kwamen langsom talrijker aangevlogen. Af en toe mitrailleurvuur. Eensklaps één zware ontploffing : een bom aan onze kerk. Het spel was gedaan. Het zoontje van den loodgieter kwam naar hier geloopt. Het sprong bij ons binnen en weende bitterlijk. Zijn vader, zei het

jongetje, was buitengelopen toen de bom rechtover ingeslagen was. Hij had zijn vader zien vallen en op hem hooren roepen. Vader was dood. De aanval op Knokke was zoo verschrikkelijk. Een ware hel. Opeenvolgende groepen vliegtuigen scheerden gedurig al mitrailleurend en bommen werpend over de huizen. Goddank dat wij niet getroffen zijn. Ik vernam pas dat Cadzand gevallen is. De Duitsers zitten in 't nauw tusschen Knokke en Cadzand. Ik hoop dat in een paar dagen alles zal afgelopen zijn in onzen hoek. In plaats van 14 waren er gisteren 18 gekwetsten waaronder 6 zeer erg. Buikwonden, open breuken enz. EUGEEN was reeds twee dagen in 't hospitaal gebleven daar het op straat te gevaarlijk was.

31 oktober (Dinsdag)

Sedert dezen nacht 1 u is er onafgebroken hevig geschoten langs alle kanten. Honderden granaten zijn in Knokke ontploft. Dezen morgen was er nog niets aan ons huis buiten een drietal beschadigde ruiten. Om 8 1/2 ging ik een zieke vrouw bezoeken. Heel de Lippenslaan van aan de Sancta Maria waren overal de ruiten in. De garage Willems (*Alfons*) en een villa nevens de Sta Maria hebben voltreffers. In het naar huis keeren ben ik in EVERAERT'S kelder gevluht. Na 5/2 uur gauw naar huis gekomen. En dan is er een helsche beschieting geweest. De gevel van «Tsjeko-Slovaque» (*winkeltje in Lippenslaan, nabij restaurant Klein Amsterdam*) was getroffen en bij ons veel spiegelruit en vensters uit. De Van Bunnelaan en omliggende zouden sel geteisterd zijn, maar ik weet nog geen nieuws over wat er verwoest is. Ik zit in onzen keldertrap te schrijven. Het kanonvuur wordt heviger. Ze zouden in het vliegkamp tegen «Tobroek» zitten. Ik kruip weerom in onzen chauffagekelder. De KLEINTJES (*van dochter Lieve*) zitten van de «mooie molen» te zingen. 't Is nu kwart over drie. Wij zitten nog steeds in den kelder ofschoon ik af en toe eens boven gaan kijken ben. Meest al onze groote spiegelruit uit - en veel andere, vooral langs de kant v.d. Lippenslaan. Idem in de villa op de 2de verdieping waar de granaatsplinters in den muur zitten; een paar ruiten stuk langs den hofkant. In het dak van PAEPE'S (*vishandel Leopold Depaepe, naast de woning De Beir*) een groot stuk uit. Een granaat los door den gevel der bank v. GOOSSENS (*Albert, Lippenslaan, tegenover de woning De Beir*). Verschillende huizen zwaar getroffen. Overal vensters stuk. 't Is één verwoesting. Ik weet nog niet wat er op andere plaatsen gebeurd is en hoeveel gekwetsten en dooden er zijn. Den laatsten nacht waren er nochtans geen gekwetsten in het hospitaal binnengebracht. Ik heb tussen 11 en 12 's nachts de Duitschers in de Mosselmanstraat hooren loopen. Zij reden met een kanon rond in ons kwartier, na 2-3 schoten van plaats veranderend om te schieten. Dan pas hoorde ik dat zij in Heyst zouden binnen zijn. Ik betwijfel dit nieuws. De menschen komen in onzen kelder schuilen en de kinderen droomen van hun duivels! En LIEVE kan er geen weg mee! Aan eten te bereiden valt er dezen middag niet te denken. N.B.: daar lag een groot koperen granaatstuk in het keldertje daar dezen nacht doorgeschoten.

1 november (Woensdag)

Gisterenavond 9 u. werden wij uit bed geroepen. Er was ineens veel volk op straat geloopt roepende: 't is hier gedaan. Ik was opgestaan en gaan kijken aan de deur. Enkele Duische soldaten liepen zonder wapens op straat. EUGEEN was ook naar huis gekomen om het goede nieuws te brengen, maar... in de nacht rond 11 u. begon het spel opnieuw. Het kanon schoot waarom in Knokke. Wat er juist gebeurd is weet ik niet, maar het is er (nog) erg aan toegegaan. Mme TALION (*ambulancierster*), lid van een groep R.K.-zusters, was met nachtverlof. Gerustgesteld door voornoemd vals nieuws was zij niet meer in haar kelder gaan slapen en werd met haar man in haar bed getroffen. Alle twee overleden in 't hospitaal dezen nacht. Tennis-Hotel afgebrand. Heel de nacht af en toe overal geschut. Ze zouden aan 't Golf Hotel zijn en aan de Gaaijpers. Wij hooren ook veel gewerschoten en af en toe obusontploffingen. Er passeerden hier een paar Canadeezen met mannen van de LB (*lucht bescherming*). Ze gingen de krijgsgevangenen Canadeezen verlossen in het Dorchester Hotel, Kustlaan, waar ze gevangen zaten. Ik ben reeds bij VAN DEN ABEELE (*Dumortierlaan*) glas gaan bespreken om onze ruiten te vernieuwen. Tot nu toe komen wij er goed vanaf. Gij zult Knokke niet meer herkennen, zo geweldig is het geteisterd; ook de markt enz. De apotheek CHIELENS (*Rudolf, Lippenslaan, medestichter van het KVV*) is ook leelijk gehavend. Ze vechten in het Sparrenbosch. Juist om 11 uur passeert voorbij onze deur een groep van ong. 200 Duische krijgsgevangenen gevolgd door de bevrijde Canadeezen tusschen een haag soldaten der Geallieerden. Ze werden door het volk toegejuicht. Ze zagen er allen tevreden uit, Geallieerden en Duischers allebei. Intusschen hoort men gewerschoten langs den kant van 't sparrowbosch. Om 2 u. boden de D. nog weerstand in het Binnenhof. Vanop de markt beschieten ze het Binnenhof met tankkanonnen. Ook vanuit Heyst

wordt er naar 't Binnenhof en Sparrenbos gebombardeerd. De Witte Brigade is aan 't werk. Er zijn er velen. Ze nemen de menschen die voor den Duitsch gewerkt hebben en de smokkelaars gevangen, dat zegt PRIMUS. Ik heb het niet gezien.

Vervolg 1 november 1944

De Witte Brigade met soldaten halen de Duitse soldaten weg die zich daar verdoken hebben. 't Is hier een beweging van belang en veel volk op straat niettegenstaande men de geweren hoort knetteren en de kanonnen losbranden. Wij hebben gedaan met de gebroken ruiten en de glasscherven weg te nemen. Dezen nacht slapen wij boven. Vandaag is het er verschrikkelijk toegegaan. De strijd voor het Binnenhof heeft tot in den namiddag geduurd. De Duitschers willen zich niet overgeven. Men zegt dat ze het Binnenhof met vlammenwerpers eidenlijk veroverd hebben. Verder bombardementen van de groote E.A. met tankkanonnen, van de Duitschers vanuit Duinbergen en Heist. Knokke lag bestendig onder vuur. De bevolking liep den dag door op straat nieuwsgierig om de G.A. te zien en de aanhoudingen (ongeveer 250) door de Witte Brigade. Chef daarvan CREMERS (*Pierre, Elisabethlaan*), de drukker, schoonbroer van apotheker MAERTENS (*Leon*). Aan het monument vielen er bommen. Ineens 8 man getroffen, waarvan twee dood. Anderen met de afgrijselijkste verwondingen. Gekwetsten in Duinbergen, op Het Kalf, aan 't Zoute. Wij waren in 't hospitaal overmand ! In de kelders, in de gangen, boven, overal moeten er gekwetsten verzorgd worden. EUGEEN heeft gewerkt tot dezen morgen drie uur. Altijd droevige, dikwijls wanhopige operaties. Nevens Mr. DIERICKX (?) viel er gisteren rond 3 u. n.m. een bom. De coiffeur en zijn vrouw (*Jean Schaefer en Ida Lauwereyns*) allebei doodelijk getroffen en gauw in het hospitaal gestorven. Ik werd erbij gchaald. Het bloed stroomde letterlijk op het trottoir en in huis. Het been van de vrouw was in de dij radikaal afgerukt. De coiffeur heel zijn been open en vermorzeld. Zeker Juffr. VERSCHOORE had de verschrikkelijkste wond van allen. Haar rechter been was onder en boven de knie voor den helft weggerukt. Buikwonden, beenwonden, schedelbreuken, enz. enz.

Het artillerievuur tusschen Knokke en Duinbergen heeft tot 6 u. 's morgens onafgebroken geduurd. Dan de aanhoudingen door de Witte Brigade. Veel aangehoudenen werden door het gepeupel uitgejouwd.

2 november 1944 (Donderdag)

Onder de aangehouden personen citeert men Alb. DALED (*Mme is aan het sterven. Hij is beticht iemand verklikt te hebben - wat ik niet geloof*), M. STEPMAN, de Rosse van RYCKEGEM, Jan WALGRAEVE, Jan DE GROOTE, Dr. L. EVERAERTI werd zijn eenzelveigheidskaart afgenomen. Van zekere personen die verdacht zijn werd het bevlaggen verboden. Ik krijg later nog wat verdere details van de werking der W. Br. 11 5/2. Nu is de strijd aan de gang voor Heyst. Hier in Knokke staan veel groote tanks. Daarpas hoor ik vliegmachines mittrailleren. Brand in Duinbergen. Dezen morgen brand in 't Zoute. 't Is zeer geraadzaam niet op straat te komen. Ik vernam gisteren dat een Engelsman in 't hospitaal zou gezegd hebben dat het op 3 minuten aangekomen is of Knokke werd door de Air Force platgelegd, waren zij niet (de Engelschen) in verbinding kunnen komen met de Canadeezen. Dan had Knokke hetzelfde lot van Sluis ondergaan. Maar Knokke is deerlijk, zeer deerlijk gehavend. VERMEYLEN, de inspecteur van politie, is dood aan afgrijselijk veel verwondingen - ook idem een vrouw VERSCHOORE (*broer van coiffeur Verschoore, kapper van de familie De Beir*). Etienne DEMEY (*brouwer, Elisabethlaan*) erg gekwetst ; zal zijn verwondingen wellicht niet overleven. Ik heb gisteren van 3 tot 9 uur zonder verpoozen gekwetsten verzorgd, een been helpen afzetten, enz. DALED'S huis is langs achteren - ook de villa kapot door bommen. DALED A., VANDENABEELE en COSAERTI waren om 12 u. weer terug thuis. Ze vechten nog voor Vier Wegen te Westkapelle en voor Heyst (4 u. n.m.) Oostkerke is nog niet gezuiverd van Duitse soldaten. Rond 8 uur 's morgens hooren wij schieten met tankkanonnen. Men zegt dat het naar de Duitschers is die nog tusschen de twee vaarten aan de Sluizen zitten.

Dezen namiddag om 4 1/2 zijn de groote tanks de laatste Duitschers die tusschen de 2 vaarten zaten gaan opruimen. Vanavond (*moelijk leesbaar*) is Pol (*zoon, uit Rixensart, via Gent door de ondergelopen wegen*) gearriveerd.

FINIS

(getekend) Dr. R. De Beir

VOETNOTEN

1. Dr. De Beir, tekeningen en gouaches, later te verschijnen in «Cnoc is Ier».
2. Dr. Reimond De Beir, huisarts in Den Haan. Heeft als patient James Ensor die de honoraria betaald met etsen.
3. Mon de Gocyse is tijdens de oorlog medewerker van Wies Moens aan het NIR, waarvoor hij zal veroordeeld worden.
4. In Kolditsch komt Dr. E. Mattelaer sterk onder de indruk van het Internationale Rode Kruis, waarvan hij later de eerste nederlandsstalige Ondervoorzitter wordt. De Oud Voorzitter van het Kath. Vlaamsch Hoogstudenten Verbond (KVHV), dat de Nieuwe Orde gezind is, komt tot het besluit dat het Nationalisme niet zaligmakend is. Tijdens zijn meerdere legerdiensten van vóór W.O. II wordt het boek van de wereldburger Stefan Zweig, «Triumph und Tragik des Erasmus Rotterdam», 1934 zijn «livre de chevet».
5. Dr. Depuydt van het H. Hart Ziekenhuis te Oostende, bij wie Dr. Mattelaer assistent is, kan zijn assistenten niet betalen.
6. Op 23 december 1941 sterft Prof. O. Rubbrecht. Voor Eugène Mattelaer vervalt de gehoopte academische carrière, maar hij voltooit zijn licentiaat. Zo wordt de assistent-chirurg tandarts. Hij is op «kot» in Gent bij Advocaat Georges Debra, een hoogstaande intellectueel en vrijgezel (1906-1967).
7. J.-H. Fabre «Les merveilles de l'instinct chez les insectes» van de Franse 19de-eeuwse entomoloog. Ook de redivoering van Johannes Chrysostomos (ca. 345-407 n.C.) «In Eutropium» (Over Eutropius) vindt De Beir schitterend.
8. Uitsraksels uit de scriptie over Door Boerewaard zullen worden gepubliceerd in «Cnoc is Ier».
9. In de inbeslaggenomen archieven van de «De Vlag», afdeling Knokke, is een document bewaard, waarin enkele Knokkenaren hetzij als Duits-vriendelijk, hetzij als Duits-vijandig worden beschouwd. Dr. De Beir en Dr. Mattelaer worden aanzien als «Duitsvijandig». K. Ravyts en J. Rondas, Het Brugse 1940-45, Deel 1, Collaboratie en verzet, bbz 616.
10. Christus, houtskooltekening, 520 x 600 mm, gesignd rechts onderaan : *Aan mijn vriend Reimond De Beir, St. Martens-Latem, 10-9-1943, Servaes*. Tontoongesteld te Brugge, 1961, catalogus nr 132.
11. Als oud leerling van het Klein-Seminarie te Roeselare en aangetrokken door Dr. Deroc, geneesheer-radioloog te Oostende, is hij «De Nieuwe Orde» gezind, ondanks een overtuigende weddenschap met zijn broer, J. Rondas en K. Ravyts, ibid. deel 4b. te verschijnen.
12. De «Vrijwillige Arbeidsdienst Voor Vlaanderen», opgericht in 1941, ronselde jonge mannen om te werken in Duitse oorlogsfabrieken.
13. «*Verdinaso*»: Jef De Vlieghe, Cecilia Delanghe, enz.
 VNV (Vlaamsch Nationaal Verbond) Ravyts & Rondas, ibid bbz. 254 : Rudolf Chielens, G. en A. Allary, A. Willems, J. Walgraeve, enz.
De Vlag (R & R, ibid bbz 293) : R. Van Houttegem, Antoon Janssen, drukker Van Kerschaever en tijdelijk de schilder Door Boerenwaard, enz.
SS-Vlaanderen : Joseph Delanghe, zoon van Meester Delanghe.
 (L. Saerens, Vreemdelingen in een wereldstad. Een geschiedenis van Antwerpen en zijn Joodse bevolking, bbz. 280 en 524)
14. Herbergier A. Van Landschoot, liberaal gemeenteraadslid wordt tot schepen benoemd op 7 maart 1941.
15. A. Servaes, «Twee duiven», houtskooltekening (22 x 35 cm), gesignd en gedateerd.
16. Het schilderij «de Oogst» wordt pas in de loop van het jaar 1944 afgewerkt. Na de bevrijding in 1945, hebben de zonen van Dr. De Beir het schilderij afgelaald bij de echtgenote en dochter van Servaes, toen woonachtig in Gent centrum, terwijl de schilder op de vlucht is sinds 4 september 1944 naar Zwitserland in de auto van Dr. L. Carton. Tijdens de tweede golf van de repressie worden moeder en dochter brutaal in de cel gestoken en wordt de dochter door de «Witte Brigade» verkracht met medeweten van de gevangenisoverste, een Eerwaarde Zuster. De dochter heeft nadien zelfmoord gepleegd. Het schilderij wordt nadien wat bijgewerkt door de schilder Door Boerewaard.
17. Dr. Gloricux, franstalig, radioloog te Brugge, was voorzitter geweest van «La Fédération des Médecins Belges» en havig tegenstander van het «Vlaamsch Geneesheren Verbond», opgericht in 1925 door Dr. W. Libbrecht, een neef van dr. De Beir en waarvan De Beir lid was. Tijdens W.O. II is Dr. Libbrecht secretaris van Gérard Romsee, Secretaris-Generaal van Binnenlandse Zaken (dienstdoende minister, aangesteld door Von Falkenhausen). In opdracht van Romsee, schrijft Dr. Libbrecht de statuten van de «Orde der Geneesheren» en wordt de eerste Voorzitter.
18. Gedicht van Dr. E. Mattelaer, in 1976 gepubliceerd in de bundel «De Andere Over».
19. Deel 3, De Expressionistische Jaren, zal in 2005 en Addenda over Dr. R. De Beir zullen later verschijnen in het jaarboek «Cnoc is Ier».

De catalogus van tekeningen en gouaches van Dr. R. De Beir wordt samengesteld door P.B. Mattelaer. Een artikel «Dr. De Beir als kunstenaar» zal worden gepubliceerd in het jaarboek van «Cnoc is Ier». Personen die een werk van Dr. R. De Beir bezitten, worden gevraagd de gegevens van het werk, liefst met foto, op te sturen naar de Voorzitter».